

דברי-הבאי

מאת ת.ש.בן-אנרם

א.

ד"ר ש. ברזל-עשת.

(ספור-המעשה בשבועה כרקים).

פרק ראשון.

מי הוא זה ואיזה הוא הדוקטור ש. ברזל-עשת.

בבקר בהיר אחד של שלהי סיון שנת תר... יצא שמואל ברזל-עשת (מעשה דוקטור ברזל-עשת) מחצר האוניברסיטה שבעיר ליפסיה, בארץ גרמניה, ותעודתו, תעודת דוקטור לתורת הפילוסופיה, כתובה באותיות שחורות על-גבי קלף צהבהב והתומה בגושפנקה כדת וכדין, בידו. אותה שעה נסרה החמה במרומי הרקיע והאילנות שבצדי הרחובות עמדו בעצם לבלובם. לבו היה טוב עליו ומצבר-רוחו חגיגי. הוא עמד בפתח השער ותקן מתוך בדיחות-הדעת את משקפיו, העביר את כף-ידו השמאלית על חלקת זקנו הקצר והסרוק יפה והצטחק אל נגוהות האביב שמסביב ואל קהל האשכנזים והאשכנזיות טובי-הלב העוברים לפניו. אחרי-כך טמן את מגלת-הקלף בכיס מעילו וכונן את צעדיו אל לשכת הטלגרף אשר ברחוב הסמוך. שם הוציא מכיסו פסת-נייר מוכנה עמו מביתו וקרא מעליה לפני מסרו אותה לידי הפקיד את הדברים האלה:

רוסיה. לננה ברזל-עשת. עיר ק., פלך וילנה.

ברכיני בברכת מזל-טוב.

דוקטור שמואל ברזל-עשת.

הפקיד הוציא את מקטרתו מפיו והניחה על קצה השלחן, נגל מזדו

את הגליון, מנה את מספר המלים וסלק את עודף הפגיגים מתוך שויון נפש גמור. הדוקטור הצטחק אליו מבעד האשנב, השתחוה לעומתו, בקבלו את הפרוטות, בנימוס רב, אך האשכנזי לא שעה אליו ואל השתחיותו, חזר ונטל את מקטרתו והשתקע בהוצאת עגוליי-עשן מפיו ומנחיריו. הדבר, אמנם, חרה קצת לדוקטור, אך בצאתו מן הלשכה שכח עד-מהרה את הפקיד הזועף על מקטרתו המסריחה ועל השכר הנקניקים שלו, שבלי כל ספק הוא מרבה באכילתם.

סוף-סוף הרי יום תג הוא לי היום הזה – חשב הדוקטור בצאתו לטייל על-פני רחובות ליפסיה המלאים שאון – והרשות בידי לנוח מעט מעבודתי וליהנות מזיו העולם. אמנם – הוסיף כעבור רגע – אליבא דאמת, לא אירע היום דבר ולא נשתנה כלום. אני הנני אותו שמואל ברזל-עשת, שהייתי קודם לכן. כל אלה – הוא נתפון אל גליון-הקלף החדש שבכיסו – כל אלה אינם אלא דברים חיצוניים, „מוסכמות“, אמנם כל-זמן שאנו חיים בחברה הנוכחית, אין לזלזל גם במוסכמות הללו, כי חברה זו אינה שואלת לערכו המוסרי של האדם, לידיעותיו ולכשרונותיו, אף לא לדעותיו ולשאיפותיו, כי אם אל הנירות שבידו, לגושפנקה, ששמה היא עצמה עליו. ובתוך חברה זו הריני בלעדי תעודה זו שמואל ברזל-עשת סתם, אדם בין שאר בני-האדם, איש ככל האנשים, גרגר-חולץ פעוט ובלתי-נכר בין רבוא-רבבות גרגרים דומים לו. – אולם עם הניר הזה הריני דוקטור שמואל ברזל-עשת... שערי החברה נפתחים לפני לרוחה... כר נרחב נפתח לעבודה...“

כאלה היו מחשבותיו באותו יום סינן בהיר, שבו קבל את תעודתו, אשר שאף אליה ימים ושנים. על-פי טבעו היה איש שקדן, צנוע ואוהב חכמה לשמה. שכלו היה נוטה לטפל ברעיונות מפשטים וחובה יתרה היתה לו לחקירה. מטעם זה לא תגג את היום החשוב הזה, כמנהג צעירי הדוקטורים בארץ ההיא, בתרועת צהלה, משתה-יין והוללות. לבו לא הלך אחרי בתי המרוח והקהוה, המלאים עשן-טבק, שאון והמון רב. הוא הועיד את היום הזה לעשות בו את חשבון-נפשו, למתוח קו מתחת לחקופת ימי-חיו שעברה, למצא את ה„סך-הכל“ שלה ולברר לעצמו את תכנית עבודתו, שאיפותיו ותקותיו בעתיד. רבות ושונות היו המחשבות, שעברו בראשו, בהתהלכו בין ההמון הממלא את הרחובות. הוא חשב על הטלגרמה, ששלח זה עתה, על שמחתה הרבה של אמו האלמנה, היושבת גלמודה בעירה הליטאית הנדחת, על הענג הרב, שנפל בחלקו: להמתיק משהו את ימי זקנתה, להכניס מעט אור וגיל אל פרשת ימיה הנוגים. ועל אביו חשב, שמת בדמי ימיו ולא זכה לראות בגדולתו של בנו. מענין לענין עברו מחשבותיו עד הגיען אל הספר הגדול והנכבד, שהוא אמר לכתוב ושהוא מתבונן לכך זה כמה... ובו ברגע החליט וגמר בלבו להקדיש את ספרו זה, נטעו הראשון בשדה חכמת-ישראל, לזכר אביו המנוח. בדמיונו כבר ראה את הכתב היפה על-גבי הדף הראשון שאחר שער-הספר ואת אותיותיה המיבעות מאירות-העינים:

לנשמת אבי מורי
הרב ר' נתן בהר"ר יעקב
למשפחת ברזל-עשת

אני מקדיש את ספרי זה, בכורי פרי עטי במקצוע חכמת-
ישראל, אשר בה הגה יומם ולילה, עד קטפו המות בעודו באבן.
המחבר."

הדוקטור עמד ושפשף את ידיו זו בזו, פתח כפתור במעילו
השחור, חזר ורכסו והוסיף לארוג את חוט מחשבותיו. דמיונו תאר לפניו
את עתידו בצבעים מזהירים כצבעי הקשת. אחד אחד עברו לנגד עיני רוחו
כל חלקי הספר, שהוא אומר לכתוב, לפרקיהם, לסעיפיהם ולסעיפייסעיפיהם.
הוא ראה את עצמו יושב אל שלחן-הכתיבה שלו, גל של גליונות ניר לבן
וחלק לפניו והקולמוס בידו. זה אחר זה מתכסים הגליונות טורי אותיות,
שורות מצטרפות לשורות, דפים מצטרפים לדפים וכתב-היד הולך וגדל,
הולך ועבה, הולך וכבד. והנה מגיעה העבודה אל קצה. הספר נקבע בדפוס
ומתפרסם. הקוראים עומדים לפניו משתאים ומשתוממים. הבקרת אינה מוצאת
את ידיה ואת רגליה. מהככה כזאת בחכמת ישראל לא היתה עוד מימי...
הדוקטור משפיל מתוך ענוה את גבות עיניו ומנסה לפרש בשמות: מימי
רנ"ק... שד"ג... צונץ... חכמי ישראל מערים ומדינות שונות מריצים אליו
מכתבים. בעתונים שונים מתפרסמים מאמרים... הללו משבחים אותו והללו
מגנים, הללו דנים את ספרו ואת דעותיו לכף-חובה, והללו – גדולי-הדור –
מפארים ומקלסים אותו. בעתונות ובספרות מתלקח פולמוס גדול. עתונאים
באים להתודע אליו ומפרסמים בעתוניהם את תולדותיו ואת דעותיו בעיניהם
ושאלות שונים. מדפיסים את תמונתו (וגם את תמונת האב והאם – מוסיף
הוא במחשבתו). חברות ואגודות שונות, העוסקות במדע וספרות, בוחרות בו
לחבר נכבד, שמו מתפרסם בכל רחבי הארץ...

מחשבותיו עוברות מענין לענין. האפקים לנגד עיני רוחו מתרחבים
והוא רואה לפניו לא רק את עתידו הוא, כי-אם גם את עתידו של העם
העברי כלו. בדמיונו הוא רואה דור חדש קם, דור של דוקטורים צעירים,
שמנה וסלתה של האומה, כל אחד עם תעודת האוניברסיטה בכיסו, צמאון
האמת והמדע בלבו ואהבת עמו בנפשו. גדודים גדודים הם עולים ומהפשטים
על-פני שדות היצירה העברית, מעבדים וחורשים, מניקים יודעים. משדות
החקירה העברית ומגני המחשבה הישראלית העובים והשוממים עולה קול
רנה ועבודה. היצירה העברית שבה לתחיה. מחנה רב ועצום של תלמידי-
חכמים, דוקטורים לפילוסופיה, נושאים ברמה את הדגל הקדוש, והוא בשורה
הראשונה, בין החלוצים...

שקוע במחשבות כאלה סבב הדוקטור ברחובות העיר ליפסיה, שוקיה
ומגרשיה, עד אשר החל הרעב להציק לו.

בדרכו אל בית-דאכל היהודי, שבו היה סועד מיום בואו לעיר זו,
קנה גליזן של ה"ידיעות מליפסיה". בקרן-הרחוב נתעכב עוד לרגע לפני

חנות של פרחים, נכנס לתוכה, קנה לו פרח כחול קטן, שלא ידע את שמו (לשאל את פי הגנן התגייש), ותחבו לתוך חור הכפתור לשמאל חזהו. בבית האכל ישב אל השלחן הערוך ובטרם תגיש לו הנערה המשרתת את צלחת המרק פתח את גליון העתון הגדול וקרא מתוכו את רשימת האנשים, שקבלו בשנה זו את התאָר „דוקטור“, ואת שמו בתוכם.

שמח וטוב-לב שב אחר הארוחה אל חדר-מעונו. בעלת-הדירה, אשה אשכנזית זקנה, קפדנית ושתקנית, האירה לו היום את פניה שלא כדרכה, קדמה את פניו בבת-צחוק והושיטה לו את ידה.

– ברכתי לך!

– רב תודות! – השיב לה הדוקטור ולחץ את ידה בידידות רבה.

– הרבה חדר נאה עושה – הוסיפה הזקנה – אתה הנך הדייר החמישי.

שבא לביתי סטודנט ויוצא ממנו דוקטור.

הדייר החמישי עמד על מפתן חדרו, ידו על כף-מנעול הדלת הסגורה, והמתין עד שתעזבנו הזקנה לנפשו. אך זו, כיון שיצאה מגדרה, המשיכה עוד:

– ארבעת הקודמים היו דוקטורים לתורת המשפטים, ואתה לפילוסופיה?

– הן, לפילוסופיה.

– כל אחד בשלו. יצליח השם את דרכיך! אימתי אתה אומר לצאת

את העיר?

– מחר.

– הרשות בידי להדביק מודעה על החדר העומד להשכר?

– הן.

סוף-סוף פנתה מעליו הזקנה והלכה לה. הוא נכנס אל חדרו, הסיר את מגבעתו, ישב אל השלחן וכתב מכתב ארוך אל אמו. הוא סח אתה באריכות על-דבר מחשבותיו, שעברו בראשו ביום הזה, על-דבר תקותיו ושאפותיו ועל-דבר עבודתו העתידה. אחר שומו את המכתב במעטפה קם והתחיל צורר את חפציו ומכין את-עצמו לדרך.

וממחרת היום ההוא השכים הדוקטור לקום, נפרד מבעלת-מעונו ומארבעת כתלי חדרו ונסע אל בית-הנתיבות למועד צאת מסע-המזרח. מגמת-פניו היתה לוילנה. שם, בירושלים דליטא, מרכז היהודים והיהדות, יתכנס בד' אמות עבודתו הגדולה ויכתוב את ספרו.

פרק שני.

אקלימה של פומבדיתא.

בדרך מליפסיה לירושלים דליטא סר הד"ר ש. ברזל-עשת לעיר-מולדתו, לבקר את אמו האלמנה. בביתה שהה כמעט חודש תמים. הזקנה שמחה מאד לקראת בנה, אך בראותה את פניו החורים ואת גופו הצנום

נזכרה בפתגם, תורה מתשת כחו של אדם, שהיה שגור על פיו של בעלה הרב, התעצבה אל לבה, נדה בראשה והתחילה דואגת לתקנת בריאותו הרופפת: ערב ובקר היתה משקה אותו הלב-עזים קמים ומאכילתו ביצים רעננות.

אך הדוקטור השקדן לא הלך קָטל גם בבית הורתו. בין כוס-חלב לחברתה וזוג-ביצים למשנהו היה יושב אל שלחן-העבודה הגדול והישן, שלחנו של הרב המנוח, ועוסק בחבורו או, יותר נכון, בהכנות לחבורו. על גליון-ניקר גדול כתב באותיות עגולות ונאות את שם הספר:

„אקלימה של פומבדיתא

והשפעתו על יצירת עם ישראל בתקופת בבל ובתקופות שלאחריה.

מחקר מיתודולוגי בדברי הימים

על-פי המקורות העתיקים והשיטות המדעיות החדשות.”

ועל גליון שני כתב באותיות זעירות את ראשי-הפרקים של הספר. מלבד זה חטט וחפש הרבה בספרים שונים, עבריים ולועזים, עשה ציונים ורשימות בשולי הגליונות, העתיק מקומות בודדים למחברת מיוחדת לכך, הכין את רשימת כל הספרים הנחוצים לו לעבודתו וכתב גם סעיפים מקטעים אחדים מן הפרק הראשון שבחבורו. מצקלוננו הוציא חבילת נירות וכתבי-יד, חטט בהם, עשה תקונים, שנויים והעתקות, כתב ומחק, מחק וכתב, קמט את מצחו, שפסף לרגעים את ידיו, כרסם בשניו את קצות הקולמוס והעפרון והרבה לחשוב מחשבות. גם בלילות על משכבו לא היה שוכח את עבודתו ויש שהיה מקיץ בחצות-הלילה, מעלה אש בעששית ורושם בחפזון אינה שורות על הגליון או מתקן איזו מלה באחד מכתבי-היד המרבים, המכסים את פני כל השלחן.

פעם, בשעה שלפני בין-השמשות, כאשר ישב ועבד בחדרו, נפתחה הדלת בדממה ואמו, עם פוזמק ופקעת של חוטים בידיה, נכנסה ועמדה לפניו. מתחלה לא הרגיש בה, ובהרימו את ראשו מעל הספר שלפניו ובראותו אותה, חשב, כי באה לקרא לו לאכול או לשתות, ושאל מתוך פזורה-הנפש:

— מה יש, אמא?

— יש את נפשי לשוחח אתך קצת, בני. הפניו אתה מעבודתך?

— בבקשה, אמא, — השיב הבן הטוב, דחה את ספרו מלפניו והגיש

כסא לאמו.

האם ישיבה.

— הרי אתה כבר כבן-שלשים, בני.

— כן, אמא, בן שלשים ומחצה.

הרבנית החרישה רגע.

— החשבת כבר פעם — התחילה שוב — על-דבר תכליתך? הנה אני

מודקנת והולכת... לא לעולם יהיה אדם...

בנה הצטחק.

— אמא, כל ימי אני חושב על-דבר מטרת-חיי ושואף אליה.
 — כך, ואני הייתי סבורה, כי עסוק אתה בספריך ואינך חושב כלל
 על היות העולם. היום נודמן אתי יהודי אחד, שאף על-אודותיך ורמו לי,
 כי יש את נפשו להתראות אתך ולדבר בך נכבדות.

הדוקטור קם ממקומו. עתה הבין, כלפי מה דברי אמו מכוונים. רגעים
 אחדים פסע ארכות וקצרות על-פני החדר והתרגש כבר-בירב לפני הבחינות.
 אחר עמד לפני הרבנית ונשא באזניה נאום ארוך למדי. הוא דבר על
 השקפת-עולמו שלו ועל השקפת עולמם של בני הדור הצעיר בכלל, על
 האהבה והגשואים ועל מטרתו בחיים, על-דבר חיי, שהקדיש לעבודה בשדה
 המדע העברי, ועל ספרו, שהוא עתיד לפרסם, וכ', וכ'...

הזקנה הקשיבה לשטף המלים, התפלאה בנפשה על רוב חכמתו של
 בנה המדבר גבוהה-גבוהה ולא הבינה כמעט כלום. ואף-על-פי-כן הוברר לה
 הדבר, כי את אשר יגורה, אמנם בא לה: בנה אינו רוצה לשאת אשה.
 היא לא נסתה לדבר על לבו, נאנחה ויצאה כלעומת שבאה, עצובת-
 רוח ונעלבה קצת. הדוקטור לא הרגיש בצאתה והוסיף להתהלך הנה והנה
 על-פני החדר. מחשבות רבות ושונות התרוצצו בקרבו, אך מעט מעט
 התנדפו כלן והוא חזר והשתקע במחשבתו היחידה והעיקרית: השפעת
 אקלימה של פומבדייתא על ספרות ישראל.

ימים אחדים אחר השיחה עם אמו צרר הדוקטור את חפציו ואת
 ספריו ויצא לזילגה. שם שכר לו חדר קטן בדיטסה הרביעית של בית גדול
 וירוק, ברחוב היהודים. גם הבית הירוק גם חדרו הצר לא הצטינו בכלום,
 מלבד מה שמתוך חלונו היה נראה קצה גגו של בית-מדרש הגאון ר'
 אליהו זצ"ל.

ביום הראשון לבואו וילנאה הזדרו והזמין לו באחד מבתי-הדפוס
 כרטיסי-בוקר. וכעבור יומים התנוסס לתפארה על דלת חדרו מבחוץ כרטיס
 עברי:

שמואל ברזל-עשת

דוקטור לפילוסופיה.

אחרי סדרו את מעונו נגש הדוקטור בשקידה עצומה לעבודתו. חדרו
 נתמלא ספרים ושלחנו נתכסה גליונות-ניר כתובים פנים ואחור. משעה
 קדומה בבקר ועד שעה מאוחרת בלילה היה יושב אל שלחנו ועסו בידו.
 רק לעתים רחוקות היה מפסיק את עבודתו, בכדי ללכת אל בית-הספרים
 הצבורי הסמוך, לעיין שם בספרים יקרי-המציאות, שלא היו תחת ידו.
 ככה היו עוברים ימיו של הד"ר ש. ברזל-עשת זה אחר זה. עבר
 הקיץ, חלף הסתו, החרף הארוך אף-הוא קרב אל קצו — וסדר-יומו של
 הלמידה-חכם צעיר זה לא נשתנה במאומה. לחם במדה אכל ומים במשורה
 שתה, כי מעטים ודלים היו סכומי הכסף, שהיה מקבל מומן לזמן מאת אמו
 האלמנה. אך הוא לא שם לב לארוחתו הדלה, אף לא לחדרו הקר ולשמיכתו
 הדקה, שהיה רועד מתחתה בלילות. כל מעיניו היו בחבור שלו ורוחו היה

עליו ושמה בראותו את העבודה המתקדמת והולכת, את החמר הרב, שנלקט ונאסף על ידו, ואת הסעיפים והפרקים ההולכים וגדלים, הולכים ופטרבים. החלק הראשון כמעט שנגמר כבר כלו. מזמן לזמן היה הדוקטור קם מאצל השלחן, עובר פעם ושתים לארך החדר, משפשף את כפות ידיו ובתצחוק של שביעת-רצון והנאה רבה היתה עולה ופורחת על שפתיו.

ברגעים כאלה היה דמיונו מתלקח בקרבו ומתאר לפניו את ספרו כשהוא נדפס ואת כל השאון והרעש, שהוא מעורר בהופעתו. כתלי חדרו הצר מתרחבים והולכים... והוא רואה את-עצמו נכבד ומפורסם בעולם הגדול, עולם המדע והתהלה. הנה הוא רואה את-עצמו באיצטלה של פרופיסור על קתדרתו, הנה הוא עורך ראשי במערכת של ירחון חשוב לחכמת ישראל, הנה הוא חבר לאקדמית-המדעים בפריז, בלונדון...

ובינתיים בא האביב ופרש את ממשלתו בעולם. אולם הדוקטור לא הרגיש בזה. אמנם, בלילות על משכבו חדלה הצנה להציק לו, אך גם בזה לא הרגיש ביותר. סתו, חוף, אביב - וכי לא אחת היאזו אביבים וסתוים אחרים היו מעסיקים את מוחו. רוחות-הסער וחרבונני-הקיץ בפומבדיתא הרחוקה, שהשפיעו על מהלך היצירה הישראלית, השמש והאוויר בבבל, שהשפיעו על הלך-נפשם ותכונתם של האמוראים ויתר החכמים למיניהם, הם השכיחו מלב הדוקטור את כל העולם, שמעבר לכתלי חדרו.

אולם רוח האביב השובב לא שכח את הדוקטור השקדן.

פרק שלישי.

תַּעֲלוּלֵי רוּחַ הָאָבִיב.

ויהי היום והדוקטור יוצא מחדרו, מחברת בידו ועפרון בכיסו, ללכת אל בית-הספרים, כדרכו; יוצא הוא מפתח מעונו ויורד במעלות הסלם הטחוב והצר - והנה אשה צעירה וגבהת-קומה לפניו. הוא יורד במעלות והיא עולה לקראתו. מגבעת שחורה עם פרחים אדומים לראשה ושמלת-המשי שלה מרשרשת. ריח בשמיה עולה באף הדוקטור והוא מתוק לו כריח הקטורת לאף הכהן. רגע אחד והנה היא עומדת לעומתו, מחכה, שיפנה לה את הדרך, ומצטחקת בחן. הוא ממחר וסר הצדה והיא ממשיכה את דרכה למעלה. בתוי פניה לא הספיק הדוקטור להתבונן, אך ראה רָאָה, כי יפה ונחמדה היא להפליא. שתי עיניה נגעו בו כשני כידוני-אש. מבלי דעת את אשר היה לו, נשאר עומד תחתיו ועיניו נשואות אל על, אל גב האשה העולה ומתרחקת. שמלת-המשי שלה מרשרשת, ריח הבשמים חודר אל אפו, ופתאם והנה היא קפנה אליו את ראשה, מצטחקת לעומתו ונעלמת במעלה הסלם.

כאיש, אשר נחשול יין עברו, היה הדוקטור בצאתו משער ביתו: בשבתו אל שלחן-הקריאה הארוך בביבלייתיקה של סטראשון. פעמים איך

מספר הוא מעין בספר שלפניו ובשום-אופן אינו יכול להבין את הכתוב שם. באזניו נשמע רשרוש המשי הנעים, באפו עולה ריח-הבשמים המדגדג ולנגד עיניו עומדת היפהפיה עם בת-צחוקה הקוסמת על שפתיה. — מה לי ולהז — טוען הדוקטור אל נפשו — מה לי ולהז וכי מעטות הן הנשים היפות בעולם? בשלמה אני בטל מעבודתי? אך כל טענותיו ללא-הועיל. היפהפיה מפנה אליו את ראשה הנאה ושולחת אליו ממרום הפלם את בת-צחוקה — וראשו עליו כגלגל.

סר וזעף הוא יוצא מאולם-הקריאה. אך בקרבו אל ביתו, הולם לבו בקרבו כקורנס של ברזל ואת נפשו מענה תשוה-תקוה לשוב ולפגוש את היפהפיה על מעלות הפלם. מה יהיה אז דבר זה, אמנם, אינו ברור לו כל-צרכו, אולם כל יצורי-גוו, כל תאי-נפשו צוחים בקרבו:

— תבוא-נא לקראתי, תבוא-נא עוד פעם לקראתי!
בעלותו במעלות, הוא עוצר את נשימתו וצועד על בהונות רגליו, מבלי-דעת, למה ועל-מה הוא עושה את הדבר הזה. אזניו מקשיבות קשב רב ועיניו מביטות מעלה ומטה חליפות — אך איש אינו בא לקראתו. לשוא ישב, בשובו אל חדרו, אל שלחן-הכתיבה ולשוא טבל את קולמוסו בדיו. ראשו לא הוליד ביום ההוא כל מחשבה וידו לא כתבה אף שורה אחת. אמנם בלילה, לאור העששית, כתב שלש שורות, אך כאשר חזר וקראן, היה מוכרח למחוק גם אותן. חוט מחשבותיו נפסק, ותחת לשוב ולטוות אותו, תחת להתעמק בענין שלפניו, ישב דומם והטה את אזנו אל צד הפרוודור והפלם, לשמוע, אם אין קול צעדים בא, אם אין קול צעדיה בא. פעמים אחדות קפץ ממקומו ויצא החוצה לראות... אך כפעם-בפעם היה שב על עקביו עצוב ועלוב. היא נעלמה.

בלילה ההוא נדדה שנתו. הוא התהפך מצד אל צד, נסה לגרש מלפניו בכל מיני תחבולות את מראה האשה, אך בת-צחוקה היפה והערמומית לא סרה מעיניו. לשוא היה כל עמלו! בת-הצחוק היתה חזקה ממנו. לשוא הדליק את העששית ונטל ספר לעין בו! לשוא חזר וכבה את האש והעלה את שמיכתו על ראשו! מלאך השנה מאן לבוא...

ממחרת היום ההוא פגן הדוקטור את השעה, שבה נודמנה לו אתמול היפהפיה על הפלם, שם את מגבעתו על ראשו, נקה יפה את בגדיו, שפשף את זכוכיות משקפיו עד היות להן ברק, שם את מחברתו בכיסו, העמיד פנים תמימים, כאלו הוא הולך לעסקיו וכל פונות זרות ופניות צדדיות אין לו — ויצא. הפלם הטחוב והנרפש, שהיה תמיד ארוך בעיניו כארך הגלות, נראה לו עתה קצר ביותר, למרות השהיות הרבות, ששהה כמעט על כל דרגה ודרגה. הוא עבר את כלו, עבר גם את המסדרון הפכה והארוך שמלמטה, גם את החצר המלאה טיט ואת השער — ואיש לא בא לקראתו. ברחוב הלך הפעם שלא כדרכו לאט לאט, ושלא כדרכו היו עיניו תועות

לצדדים ומחששות. מה חפשו האם קוו למצא כאן, בין המון היהודים היהודיות הטרודים והמבהלים, את האשה הנפלאה היאז הדוקטור עצמו לא האמין בכך, אך אי־אפשר היה לו שלא להציץ בפניה של כל אשה, שבאה לקראתו. לשוא! זו לא נראתה, היא נעלמה!

הדוקטור עלה במעלות בית־הקריאה ואחז בכף־מנעול הדלת, אך פתאם חזר בו, ירד ושב על עקביו. מבלי דעת את נפשו ואת אשר היה לה, שב אל חדרו, סגר אחריו את הדלת, צנח על כסאו, תמך את ראשו בכפות ידיו וישב בלי תנועה. עברה שעה, שנית, שלישית – והוא לא נע ולא זע.

ככה ישב עד ערוב היום. כאשר שקצה השמש מאחרי החומות הגבוהות וכתמי אורה האחרונים כבו גם על קצה הגג של בית־מדרש הגאון, קם הדוקטור, לבש את אדרתו ויצא. למה ישב עד עתה ולמה קפץ פתאם ממקומו ויצא? נדמה לו בשבתו אל שלחנו, כי האשה עומדת לפניו, והוא הביט כל העת אל בת־צחוקה ואל עיניה המזהירות. הביט, הביט ולא שבע לראות. וככל אשר הרבה להביט, כן עצמו געגועיו עליה, כן גדלה תשוקתו לשוב ולראותה. בנפשו עלתה שלהבת־אש, שהלכה וגדלה מרגע לרגע, הלכה וחזקה עד היותה למוקד גדול. את הכל אכלה האש בנפש הדוקטור, את הכל שרפה ולא השאירה שם כלום מלבד בת־הצחוק הנפלאה, המושכת, הקוראת, הפוקדת, המשעבדת... אחד אחד כבו בנשמה מאורי השכל והתבונה, – בת־צחוקה של האשה הורה והרחוקה באה ומשלה בתוכה ממשלה בלתי־מצרים. הוא הסתכל בה, בבת־צחוק זו, וידע, כי אל כל אשר תרצה תטנו, כי מעתה אין הוא אדון לעצמו יותר, ואם ירצה ואם ימאן, עליו לנטות על־כרחו ממסל־חיינו הישרה והרחבה וללכת ולתעות בדרכים עקלקלות ואפלות. עם בוא שעת בין־השמשות רמזה לו בת־הצחוק, שיקום וילך – והוא קם והלך מבלי דעת לאן, מבלי דעת למה... נדמה לו לדוקטור, כי שפתיה הקוסמות לוחשות לו על אוזניו: בקשניו!... ויצא לבקשה. מרחוב לרחוב עבר, מסמטה לסמטה, בין ההמון הרב הממלא את המפסעות הצרות של רחוב האשכנזים נדחק וברחובות הריקים והרחבים אשר בקצה העיר שוטט, במבואות אפלים בא ואל תוך גני־טיול הציץ, לקראת כל אשה שבאה לקראתו הלם בו לבו וכל רשרוש שמלה נסך עליו רוח־עוים – אך את זו שבקש לא מצא. עיף ומלא־יאוש בקש פעמים אחדות לשוב אל ביתו, אך בת־הצחוק שבה וקראה לו: חפֿשניו שבה וצותה עליו במפגיע: מצאני!

הרחובות מתרוקנים, שערי החצרות נסגרים, אורי החלונות כבים והדוקטור הצעיר רואה פתאם את־עצמו והנה הוא עומד באמצעו של מגרש לפני בית־הפלה נוצרי, בפרבר רחוק שבקצה העיר, ומונה את צלצולי השעון. בשרו התכסה זעה, ראשו כבד, עפעפי עיניו מדבקים והוא עיף ויגע ובת־הצחוק הקוסמת, שהביאתהו עדי־הלום, נעלמה גם־היא ואיננה. אַבל וחפוי־ראש שב הדוקטור בחצות הלילה לביתו. מבלי להסיר את

בגדיו מעליו שכב על צרשו ונרדם. אולם שנתי לא ארכה. לרעש אופני מרכבה, שעברה ברחוב מלמטה, הקיץ ולא יכול לישון עוד. האשה האכזרית מרחפת לפניו באויר, מתקרבת ומתרחקת, מצטחקת וקוראת, מלבבת בעיניה ומושכת... הוא בקש לגרשה מלפניו, לשכחה, לפרוק את על ממשתלה מצד צוארו...

היא מרימה את שמורות עיניה היפות, מטה צוארה בחן ומצוה עליך במפגיע:

– בקשני!

ואת שניה הלבנות והחדות היא חושפת ומתחננת:

– מצאני, אנא מצאני...

ושמלתי-המשי שלה מרשרשת פעם בכה ופעם בכה, ריח בשמיה ממלא את כל החדר ולחשה המתוק והמשכר קם מחנק לנפש ונוסך רוח עוצים על הכל:

– הנני... הנני... הנני...

כפקעת חוטי-צמר לחלודה צעירה ושובבה, היתה גפש הדוקטור לשעשועים לנאווה זו, אשר לא ירעה ואת פניה לא ראה עד יום אתמול ואשר עתה לא ידע עוד את שמה.

פרוע-שער ועלוב הוא יושב על קצה מטתו ומציץ בפניה הנראים ונעלמים חליפות, כשביב אור תועה ומתעה בערבה, ומרגיש, כי בנפשו פנימה התחולל סער של תאוה, שאין לא ידו להשביחו, והתלקחו געגועים, שאינו יודע שם להם.

ארכות עד אינ-קץ ומהירות ככנפי הסנונית היו השעות לדוקטור, מרות כלענה ומתוקות כאביב וכעדן... בהעלם חזיון האשה מנגד עיניו היה מתפלל לשובו ובהקאותיו היה מגרש אותו מלפניו. אך האשה לא שמה לב לבקשותיו ולמאיוויו. היא היתה באה והולכת, הולכת ובאה כרצונה. הווי מתר יעבור הלילה? לו האיר הבקר! – התפלל הדוקטור בנפשו. וכעבור רגע:

מי יתן וארך הלילה הזה עד עולם! מי יתן וכבה השמש במרומים!

מי יתן! מי יתן!

אך הטבע לא שנה את דרכו. במועד הקבוע עלה השחר ומעט מעט נמלא החדר אור. למועד הקבוע התחילו דריי-הבית מקיצים משנתם. השוער פתח אז שערי-הברזל; בעלת-המעון דפקה על הדלת והודיעה:

– הנחם רותח, יקח לו טה.

בשעה הקבועה התפרץ הנער המוכר-עתונים בסופה וסערה אל החצר והכריז על חדשות היום ועל העתונים שבידו. ורק הדוקטור לא ישב בשעה הקבועה אל עבודתו. הספרים מונחים להם ספר ספר במקומו, גליונות-הגיר מפורזים על-שני כל השלחן, הקולמוס תקוע בקלמר ומעלה חלודה, גליון-גיר מתגולל על הרצפה – והוא אינו שם לב. לחייו שקעו ורוו, עיניו נוצצות מאי-שנה, ראשו לוהט, תאבון האכילה סר ממנו. לרגעים הוא נראה כאיש שרוח בינתו הסתתרה. מבטו תועה. מביט הוא ואינו רואה דבר. מבטו

תועה. מביט הוא ואינו רואה דבר. מבטו תועה, כי גם היא, והאשה, אינה יודעת מנוח. היא מופיעה לפניו פעם בכה ופעם בכה. הנה היא עומדת אצל החלון, והנה היא שולחת אליו את בת-צחוקה מאצל קרן התנור. והנה נעלמה ואיננה – והוא מחפש אותה בכל הזויות, קורא אליה, מתחנן לפניה; נפשו צועקת מרה. עיניו קודחות, ראשו לוחט ורגליו רועדות.

מענן ומדכא הוא מהלך הנה והנה בחדרו והאשה הסודית לנגד עיני רוחו. הנה היא שולחת אליו מבט-חסד והוא צוחק מאשר ונדמה לו, כי אין קץ לאשרו; אך הנה היא מתרחקת ממנו ולבו נשבר בקרבו, נפשו ממרתת בככי. פעם היא רומזת לו בקצה אצבעה והוא ממחר אחריה, רץ לארך הרחובות העקומים והצרים, מקצה העיר האחד עד קצהו השני, ואינו יכול להשיגה. בין כה וכה היא נעלמת והוא שב מלא יגון ויאוש אל חדרו. ככה עוברים עליו הימים, יום אחר יום, לילה אחר לילה, ימים ללא-עבודה ולילות ללא-שנה. הוא הולך קודר והשלהבת אשר בתוכו הולכת וגדלה, געגועי נפשו הולכים וחזקים וצלם האשה אינו סר ממנו, משתעשע בו, חותה גחלים על מדורת-לבו ויוצק עליה שמן. ובת-צחוקה כאלו ממיחה בלשונות האש, האוכלת את כל אשר מסביב לה, את הכל... את הכל... ככה עבר עליו שבוע תמים.

מקץ השבוע היתה נפשו עיפה עד מות. כרודף אחרי צל, רדף אחרי האשה, אף כי ידע, כי השג לא ישיגנה עד עולם. וכמי שמבקש להשיב יום אחמול שעבר, כן היה הוא בבקשו להשיב את צלמה, אשר עבר עליו רגע אחד על מעלות הסולם, עבר לבלתי שוב, לבלתי שוב עוד עד עולם. ובחוק התבצר האביב ויחזק מיום ליום ומשעה לשעה. רצועות אור החמה חדרו מבעד האשנב והכסיפו את הכתלים; רוחיה רעננים ומגרים התחילו מנשבים בחלל העולם; ניחוחי האדמה המקיזה באו מן השדות המקיפים את העיר, מתדפקים על החלונות, קוראים, צוחקים, מבטיחים ומהתלים...

ויהי היום והדוקטור שוטט והתלבט ברחובות העיר, חפש את אשו לא ימצא ובקש לתפוש בידו את אשר לא יושג, עד אשר בצקו רגליו מרוב הליכה על-פני מרצפת האבן. לפנות ערב שב אל חדרו, ישב אצל השלחן ותמך ראשו בכפות ידיו. בדעתו היה לשבת ככה כל הלילה, כלהרדם לא היתה לו עוד כל תקוה. בלילות האחרונים חדל גם לעלות על יצועו. אך הפעם לא עברו כראם רגעים מעטים ועל הדוקטור ופליה תרדמה וישן. וראה זה פלא: שנה חזקה כזאת לא ידע מן היום, שבו פגש אי הנאווה על סלם-האבן הצר. הוא נחר מתוך שנתו ושרק בנחירי אפו כשכיר יום עיף מרוב עבודה מפרכת את הגוף. כאלו הוצקה עוסרת חמימה ומתוק לתוך כל אבריו והוא ישב כל הלילה בלי-נוע, אחזרתרדמה.

ויהי עם הנץ החמה והנה קול צעדים מגיע לאוזניו, קול פסיעות קלות על-פני מעלות הפלם שבמרוודור. הדוקטור מקשיב רב קשב. הנה חורקת הדלת על צירה והצעדים הולכים וקרבים. הוא מכיר בהן במסיעות

הללו ולבו מלא תקוה ופחד. הנה! הנה! יד רכה וענוגה נוגעת בכף-
המנעול ודלת-חדרו נפתחת.

אל אלהים!

הדלת חוזרת ונסגרת ועל המפתח נצבת האשה. מגבעתה השחורה עם
הפרחים האדומים לראשה, ניחוח בשמיה מציף את חלל כל העולם ועל
שפתיה צצה ופורחת בת-צחוקה היפה, הנפלאה, הקוסמת והמשכרת, בת-צחוק
זו מתוקה ומבטיחה, העלולה להטריד אדם מן העולם, להעבירו על דעתו,
להורידו עד ירכתי שאול תחתית ולהעלותו עד הרקיע השביעי.

הוא אומר לקום ולמהר לקראתה. אך היא רומזת לו בכף-ידה הנעולה
ובעיניה השוחקות, שלא יזוז ממקומו. היא עומדת עוד אצל הדלת ומסירה
מעליה את נעלי-ידיה הדקות; אחר-כך היא מסירה את מגבעתה מעל ראשה
ומניחה אותה על הכסא. תנועותיה רכות, שוקטות, לאות קצת ויפות, יפות
עד לכליאת הנשימה. הוא יושב ומסתכל בה, בפניה הענוגים ובעיניה
הנפלאות, שרגע הן לוטפות ורכות ורגע הן נראות כממתיקות סוד
ומערימות דבר-סתר. רגע נשקפת מתוכן אהבה בלי-מצרים ונחומים, נחומי
אשה אוהבת ומסורה, כאלו אומרות:

— הנני, הנני... הנה באתי אליך, הנה באתי...

ושוב נשקפת מתוך עיניה תוכחת אשה משוגעת מרוב אהבה, תוכחת
אשה שנעלבה באהבתה, והן אומרות:

— למה לא בקשתני? למה לא מצאתני? הלא קראתי לך... הלא
קראתי... למה לא באת? למה לא הלכת אחריו?

ושוב מציצה סליחה מתוכן, סליחה ושכחה והבטחת אשר גדול, אשר,
שכמוהו לא היה וכמוהו לא יהיה...

את מגבעתה כבר הסירה מעל ראשה והיא פותחת עתה את שרוכי
נעליה להסירן. נפשו יוצאת בו מקצרות, אף-על-פי שמבין הוא, כי אין
היא מסירה את נעליה אלא בכדי שלא יודע דבר-בואה בחדרים האחרים,
מעבר לכותל. מבלי שאמרה לו הבין את הדבר והוא יושב דומם ומחכה.
הנה הסירה את נעלה האחת, הנה הסירה את השנית והנה היא הולכת
ונגשת אליו, הולכת וקרבה, הולכת וקרבה...

אדון כל העולמים!

את זרועותיו שלח לקראתה, לקראת גזרתה החטובה וידיה הענוגות.
דמו הרוחת התפרץ מכל עורקיו מתוך שאגת אשר וזוהת-גיל קורעת
שחקים...

הנה! הנה!

הנה היא לפניו, הנה היא פושטת אליו את זרועותיה, את זרועותיה
הרכות והריחניות... הנה הוא חובק אותה בזרועותיו... הוא חובק את בשרה
המשכר והרוטט ושפתיה הולכות וקרבות, הולכות וקרבות אל שפתיו...

פתאם נפקחות עיניו לרוחה והנה הוא יושב על כסאו, ראשו צונח
וזרועותיו מחבקות את רגל השלחן. החדר מואר וריק. ריק...

אֵיזוֹ אֵיזוֹ

אין איש. איננה. איננה! היא נראתה לו רק פעם, רק פעם אחת, ונעלמה לבלתי שוב, לבלתי שוב... וכל זה אינו אלא חלום.

הדוקטור קופץ ממקומו. זקנו הקצר פרוץ, עיניו קמות, ידיו ורגליו רועדות והדבור אין בפיו.

עתה הוברר לו, לחרדתו הגדולה, כי אם לא ימצא את האשה הזרה הזאת ואם לא יחבקנה בזרועותיו ולא ישקנה על שפתיה – הוי שפתיה – אין חייו חיים. בן-רגע הבין, כי מבלעדיה לא יוכל לחיות. יהיה מה שיהיה והיא צריכה להיות שלו.

יהיה מה שיהיה!

פרק רביעי.

הַנְּאוּה מַחִיכַת וְרוּחַ הַדּוֹקְטוֹר נְבוֹכָה.

בבקר הוא התחוללה בקרב הדוקטור ש. ברזל-עשת מהפכה, אשר כמוה לא ידע כל דוקטור לפילוסופיה לפניו מיום היות דוקטורים על הארץ. העולם כלו נשתנה בעיניו וקבל צביון אחר. את חדרו ראה והנה הוא צר ודל וזוגיות חלונו שבורות ומטולאות; אל החצר שמתחת השקיף ותהי בעיניו כבור עמוק ועכור; הביט אל גג בית-מדרש הגאון והנה הוא מפריד בין אור-השמש היקר ובין חלונו. ספריו וגליונותיו הרבים נראו לו חסרי כל-ערך ומשעממים. מה לך ולפומבדיתאז – התחיל יצרו מהסס בו – מה לך ולגורמי האקלים ולהשפעתם על הספרים העתיקים והבלים מוקן? גם אל גפשו פנימה השקיף והנה אהה! אין בה זכר לשאיפות ולמטרות הנעלות, שהיו בה עד כה. התקוות פרחו להן מתוכה כצפרים, שנפתח פתח כלובן. האמונה בכחות עצמו, הבטחון בדרך, שהוא הולך בה, כי היא היא הדרך הישרה והנכונה – אנה באו כל אלה? גפשו ריקה ושוממה כמקדש עזוב, שהארון והמזבח הוצאו מתוכו. נבהל וחרד הוא מביט אל השממה ואל התרבן ורוחו הומה וסוער. כי אנה הוא באז אנה הוא בא עם הריסות גשמתו ועולמו?

ופתאם הורמו עיניו מבלי-משים אל זוגית-חלונו העליונה והוא ראה רצועת שמים כחולה ועמוקה ועב צחורה וקלה שטה על-פני הרקיע, דומה לדוגית קטנה על-פני יאור של תכלת. נִימְשֵׁךְ לבו אחרי העב המזהירה וישכח את חדרו הדל, את ספריו השוממים ואת מטרות חייו שאבדו וַיִּנְשֵׂא אל העולם הגדול שמהוך לכתלי ביתו. והנה נתגלה לפניו העולם ההוא – עולם-יה הרחב – והוא מפליא ביסיו ורוב עשרו. שם החמה זורחת והאילנות מלבבים, טוסים דוהרים וכרכרות טסות, שם תרועת מנגינות וקול הידד, שלחנות ארפים למאכל ומשתה, ושם... היא... גם היא שם!

כזבוב המתדפק על לוח החלון ומבקש לו מוצא, כן התלבט הדוקטור

כל אותו הבקר בין קורות אהלו ונפשו דמתה ללשון-אש עולה ונמשכת החוצה אל העולם, אשר לא ידעהו, אל עולם התענוגות והשמחות – אליה... הווי! מה שוממים היו בעיניו חייו הצנועים והשוקטים, אשר חי עד הנה! מה נתעב הוא החדר הזה! מה נואלים הם הספרים, מה ארכה ומשעממת העבודה! מה טעם, מה ענין, מה צורך יש בכל אלה?

והיא מצטחקת לעומתו וקוראת, וקוראת, וקוראת... עתה הוא יודע, עתה הוא מבין את קריאתה: אל העולם הרחב, העולם היפה, עולם החיים והאהבה היא קוראת לו. אל זרעותיה... אל זרעותיה! אויה! אויה! חיי הקודמים נמאסו עלי, געל-נפש הם מעוררים בקרבו...

רוח רעה תקפה את הדוקטור הצעיר וישכח את כל אשר מסביב לו ויהי כמשוגע. נטל את ספריו והשליכם מלפניו כבזו אל תחת המטה, את קולמוסו שבר ואת גליונות הניר פזר על-פני רצפת החדר. דמות האשה רחפה לפניו כל העת ועיניה כאלו יצקו רעל בנשמתו. טפות טפות הסתנן הרעל מעיניה אל לב הדוקטור התמים, אשר לא יכול למצא לו מקום. הוא לא ידע, לא הבין ולא ראה כלום מלבד הדמות הזאת. הווי! יקחו נא ממנו את כל אשר יקחו, ידרשו ממנו את כל אשר ידרשו ובלבד שיביאוו אליו, ובלבד שישק לה פעם על שפתיה ויחבקנה פעם בזרועותיו. יקחו ממנו את אור עיניו, יקחו ממנו את חצי-חייו, יקחו ממנו את נשמתו, את תעודת-הדוקטור אשר לו...

יקחו ממנו את נשמתו!

כברק הבריקה מחשבה זו בראשו והאירה שם את מחשכיו. יקחו ממנו את נשמתו! בת-צחוק של תקוה חדשה עלתה ופרחה בין זקנו הקצר והפרוע ובין חטמו, ובעיניו, מתחת לזכוכיות המשקפים, עמדו ניצוצי-אש מזהירים.

הנה! הנה! נמצאה הדרך.

באמצע החדר עמד והביט אליה. אך הפעם היה מבטו ישר, כמעט גא, וזיק של נצחון נשקף מתוכו. הוא זקף את קומתו, הרים את ראשו, נאנח לרנחה ולחש:

– הנני, הנני, אהובה! הנני לשימך כחותם על לבבי, לנשק את כפות רגליך, לנשק את עקבות צעדיך... עוד מעט ואמצאך, עוד מעט... עוד מעט ותהיי שלי... שלי, השומעת אתך את נשמתי אני נותן באהבתך. את נשמתך, כי אהב אהבתיך! לו היו לי עשר נשמות, לו היו לי מאה, אלף נשמות – את כלן הייתי נותן במחיר אהבתך. את תעודת-הדוקטור שלי הייתי נותן...

הוא ישב ושאף רוח. עתה הוקל לו. בת-צחוקה של היפהפיה חדלה להציק לו והתקוה שעשעה את נפשו, יעתה ידע, כי עוד מעט, עוד שעות מספר והוא ינשק את שפתי-הקסמים הללו, בהקיץ ינשקן ולא בחלום. בהקיץ, לאור החמה ינשקן ולאור הסהר, ובאישון הלילות האפלים... עוד שעות מספר. עוד שעות מספר והלילה יבוא, הלילה ואתו האשר

נגדול. את נשמתו יתן, בשמחה רבה יתננה. כי מה הפך יש לו בנשמה
בל עדיה

השעה שעת הצהרים. נשאר לו אפוא עוד שתיים-עשרה שעה של
צפיה. אמנם, אין זה מעט כל-עיקר, אבל הוא הזדמן בסבלנות. וגם צל
האשה, שהיה אתו בחדר, עודד את רוחו והוסיף לו און ועצמה. עתה
חדלה להציק לו ולענותו, חדלה ליצוק רעל אל קרבו. עיניה נעשו מלטפות,
מנחמות, מעודדות ושפתיה כאלו לחשו כל העת על אזניו: אַמץ! אַמץ!
הוא ישב דומם וחכה.

ככה וחשב על הדברים שעליו לדבר. קצרים ונמרצים יהיו דבריו.
הרי סוף-סוף אין זה צלא מקחוממכר פשוט ורגיל. ההיסטוריה יודעת לספר
על מקרים רבים דומים לזה. אף המחירים והתנאים אינם משתנים הרבה.
האדם מוסר לשטן את נשמתו לאחר מותו וזה נותן לו במחירה עשר,
ממשלה, עלומים, גבורה, אהבה. הדבר תלוי ברצונו של אדם. השטן אין
דרכו לעמוד הרבה על המחיר. יש לו רב ואין נכסי העולם הזה נחשבים
בעיניו למאומה. יש לשער, כי דברי המשא והמתן לא יארכו הרבה. הוא
יבקש אותה, רק אותה בלבד.

ככה הקליט הדוקטור בנפשו וישב וחכה. אולם כעבור זמן-מה שנה
קצת את דעתו. הוא יבקש גם עשר וחיירוןחה. לא למענו יבקש את כל
אלה, כי-אם למענה. הרי אי-אפשר להכניסה אל החדר הדל הזה. אגב, גם
המחיר הזה אינו רב ביותר, כיון שיש לו האפשרות לבקש כתר-מלוכה,
אוצרות זהב וכסף וכו'... כן, ככה יקצוב את המחיר: אותה וחיי עשר
ורוןחה. אינו הולך בגדולות. הרי רק למענה, רק למען אהבתה הוא עושה
כל זאת. השומעת היא?

היא שמעה וכאלו הכירה לו תודה. כמלאך טוב היתה עומדת כל-היום
על-ידו וממתיקה לו את שעות-הצפיה הארוכות.
הוא היה שוקט ולא ידע כל פחד. גורל נשמתו לא נגע עד לבו כלל.
רק פעם אחת, רגע אחד, התחיל לבו נוקפו מעט. יסורי התפת הנכונים לו,
ענויי השטן האכזרים עלו רגע קט על זכרונו וצמרמורת עברה את בשרו.
אולם במהרה שבה אליו מנוחתו הקודמת. מה ערך יש ליסורים ולענויים
ההם לעומת האשר הרב, הנכון לו פה. במה נחשבו ענויי השטן וחבל-י
התפת מול עין אהבתה וניתוח שערותיה.
ומלבד זה...

בת-צחוק של ערמה צצה בין שפתיו. כמה וכמה חוטאים חזרו לפני
מותם בתשובה ובטלו את החוזה עם השטן. לא פעם ולא שתיים היה השטן
עומד ומביט במפח-נפש אחרי הנשמה הנצלת מרשמו ובאה אל שערי העדן
הנפתחים לפניו לרנחה וידידו הוא היקות. מדוע לא יקוה גם הוא? סמוך
לבו ובטוח, כי מספר חטאיו לא יעלה על חטאיו של איזה טויסט ורבים
אחרים. והרי גם זכות-אבות יש לה עין איזה ערך. סוף-סוף הרי היה
אביו המנוח רב בישראל, אבי-אביו גאון, וכן עד עשרה דורות.

בנפש חרדה לקראת האשר הגדול, הצפוי לו, חכה הדוקטור לבוא שעת חצות-הלילה. את העששית לא הדליק. רק מזמן לזמן היה מצית גפרור להביט בשעון. הזמן זחל בעצלתים. כוכבים מעטים עלו ברקיע ופנסים הגו נצתו ברחובות העיר. הוא ישב דומם והביט בעיני היפהפיה, שלא סרה מעליו כל העת. השאון מתחת הלך הלך וקטן. התינוקות, שהיו משחקים כל הערב בחצר, נפטרו אחד אחד לבתיהם. זה אחר זה כבו האורים בחלונות. מעל מסגד סמוך השמיע שעון את השעה העשירית.

עוד שתי שעות.

הוא לא יכול לשבת עוד על מקומו והתחיל פוסע הנה והנה על-פני החדר. האשר הקרוב, הקרוב כל-כך, שם לאל את כל סבלנותו. זמן-מה שוחח עם צלה של הנאווה, אך במשך רגעים אחדים הספיק להגיד לה את כל אשר היה עם לבבו ושוב לא ידע מה יאמר לה. הוי, לו עמדה לפניו חיה, כי אז... אמנם אפשר, כי גם אז לא היה מרבה דברים, אבל את ראשה הנחמד היה חובק ואל שפתיה היה נצמד. אולם כעת... את ראש הצל אין לחבק, את שפתי הצל אין לנשק. סבלנות! עוד שתי שעות. סבלנות, סבלנות-ואין סבלנות! סוף-סוף חמלו עליו האורלוגין והודיעו: אחת-עשרה! עוד שעה אפוא. הלב ממאן להמתין במנוחה. מתדסק הוא על כתלי החוזה ומבקש לרוץ לקראת הרגעים הזוחלים לאטם. הוא מעלה אש בעששית ומחזיק לפניו את שעונו: הוי, מה נמשכים הרגעים! במשך רגע אחד עובר הוא שלש פעמים מקצה החדר אל קצהו. האין לזמן כנפים?

שעון המסגד חומל עליו שנית: שתיים-עשרה.

האח! שתיים-עשרה.

הוא נצב באמצע החדר, מרים את ראשו ורואה, כי היא נעלמה.
— למען שוב אלי במהרה חיה וקימת... — הוא מרגיע את-עצמו. ובקול

רם הוא אומר:

— השטן, אדון הלילה והמחשכים, מלך העוונות והתענוגים, מכל מקום אשר אתה שם כעת: בואה! בין שאתה משוטט על-פני האדמה השקועה בשנתה, בין שאתה טס בין העולמות האחרים, בין שאתה יושב על כסא-מלכותך בשאול תחתית — בואה! אני, שמואל בהר"ר נתן, קורא לך ומשביעך: בואה! הופיעה לפניו אני מחכה לך...

ככלותו את דבריו אחז בדפן המטה ועמד רגעים אחדים כשהוא מחכה לרעם אשר ירעם ויבשר את בוא השטן. הוא אמץ את לבו ועמד במנוחה. אך הרעם לא הרעים ולשונות-אש לא הגיחו מתחת לרצפה. דממה. אין קול ואין קשב, מלבד נחרתם של בני-הבית הישנים להנאתם מעבר לכותל. ויקרא הדוקטור שנית:

— אשמדאי, מלך העולם! אדון כל עון וחטא, פסע ותועבה, מלך הטומאה, שר התפתה ושבעת מדורותיו, הראש והראשון בממלכת הצללים והאפלה, השליט על כל התענוגות ועל לב האדם, המסית והמדיח — הריני משביעך בכל ההשבעות שבעולם, בוא ועמוד לפני!

דממה.

צעדי איש על מרצפת-האבן ברחוב מלמטה. ושוב דממת.

ויפתח הדוקטור את פיו בשלישית ויקרא:

— מפסתופל! סמאל! בעל-זבוב! מכל-מקום אשר אתה שם מהרה ובואה אלי. בשם צללי הלילה, בשם הטומאה ותהומות התפת אני משיביעך, בוא ועמד לפני! את נשמתי, את נשמת ד' אשר בקרבי, אני רוצה למכור לך לצמיתות, והנה אני עומד פה ומחכה לך, מהרה ובואה! הופיעה, הופיעה, הופיעה!

קול משק כנפים הגיע לאזני הדוקטור ויפון לקראת האורח הנורא, אך איש לא בא. דממה. רוח הלילה הוא אשר דפק על החלון. דממה, לילה, ואין איש.

ויבן הדוקטור, כי השטן ממאן לבוא. ממאן — או אולי אי-אפשר לו לבוא. הוא עלה על מטתו, הסתיר את פניו בכר ויאושו המר שב והליט את נפשו היגעה בכנפיו השחורות. שעות המסגד צלצל אחת ושתיים ושלוש וארבע — הדוקטור לא נע ולא זע. התקוה, אשר שעשעה את נפשו כל היום וחצי הלילה, כוזבת היתה. האשר, שהיה קרוב כל-כך, גז וחלף, והיא — איך יראה עתה את פניה? אנה הוא בא? חייו נהרסו ונחרבו עד היסוד — נפשו שממה ועתידו קודר ותפל.

אולם מדוע לא בא השטן בקראו לזו האם חדל לצוד נפשות-אדם? האם לא שמע את קולו? הרי רגיל הוא לבוא גם כשקוראים לו במחשבה בלבד. גם בטרם יקרא לו איש ממהר הוא לבוא. אין דרכו להתמהמה. מה היה לו אפוא היום? מה היה לו? או שמא מעכבים בעדו? על זכרונו עלו אבותיו הרבנים. שמא אין לטומאה כל שליטה עליו? ברגע הזה היה נכון לקלל את זכר אבותיו. אל-נא יפריעו בעדו! הוא מבקש לחטא, הוא רוצה למכור את נפשו לשטן — מה להם ולו? חפשי הוא לנפשו, שונא הוא כל אפיטרופוסות, אל-נא יפריעו בעדו! השומע אתה, השטן? הנה אני מקלל את זכר אבותי ושוב אין להם כל רשות להגן עלי. שוב אינם יכולים לעכב בעדך — בואה! בואה! אך השטן לא בא.

כפי הנראה, מעכבים ממקום אחר. מהיכן? מי יגיד לו זאת? מי יגלה לו את הדבר הזה?

לילה. דממה. אפלה. בעששית כלה הנפש והיא דועכת. הרוח מסיל בחוצות העיר, מתדפק על לוח החלונות ונוהם בארבות. היא עומדת שוב בזוית החדר ומביטה אליו בתוכחה רבה והוא אינו מעז להרים את עיניו אליה. מה יאמר לה? היכן יבקשנה? כיצד ימצאנה? והשטן גס-הוא אינו רוצה לבוא לעזרתו.

חמש. שש. החלון מחויר ומכחיל. יום חדש עולה. אך מה לו וליום החדש, מזה לו ולבקר?

אליה, אליה נכספת נפשו — והיא רחוקה. היא איננה. היא נראתה

לו רק פעם אחת ונעלמה לבלתי שוב. לבלתי שוב. רק צלמה, רק צלמה חדר אל נשמתו להציק לה, להרעיל את חייו, לשחת את כל היותו.

אשמדאי! אשמדאי! למה לא באת? בלראונים ורצוק, כמעט מתעלף, קם הדוקטור ממטתו הקרירה, שהיתה לו לזרא. ידיו רפו. עשתונותיו אבדו והוא לא ידע, אנה יפנה ומה יעשה. והנה בעמדו כך אובד-עצות ונרגז והוא הרים מבלי-משים את עיניו אל הדלת...
רבון העולמים!

הנה! הנה הוא הדבר, העומד כחיץ בינו ובין אשרו על משקוף הדלת השתרעה לה לרנחה מזוה גדולה בתוך נרתיק פחים לבן, שעל-גבו חרותות שלש אותיות גדולות וכולטות: שדי. נמצאה החידה. מובן מאליו, שאי-אפשר לשטן לבוא הנה כל-עוד מזוהה זו כאן. רוח הדוקטור חיתה. שוב חזרו והנצו התקות. הוא חזר וזקף את קומתו והציק לתוך עיני היפהפיה בבטחון, כמעט בגיל. אחר-כך שם את אזנו אל הכותל והקשיב אל נחרת הישנים. אחר נגש אל הדלת, תחב סכין מתחת לנרתיק המזוה והתיקו מעל המשקוף. אחר הוציא מתוך הנרתיק את מגלת-הקלף הקטנה והישנה, קעקע בהדה של הסכין את האותיות „שדי“, החקוקות בפת, והחזיר את הנרתיק הריק למקומו. את המזוה חתך לחתיכות קטנות ושרפן בתנור. כאלו משא כבד הוסר מעליו. הוא שאף אויר מלא חוהו, הצטחק לעומתה ושכב על מטתו מבלי להסיר את בגדיו. הוי, לו רק מהר היום לעבור! לו הגיע חצי הלילה!

ובטרם הספיק הפך למראשותיו להתחמם מנשימת-אפו, נרדם. הוא מקיץ והנה לילה מסביב. הוא משפשף את עיניו, מחפש זמן רב את המשקפים, שצנחו לרצפה, ומוציא מפיו הברות מקטעות ונהימה חסרת-טעם. אחר-כך הוא מוריד את רגליו מן המטה ונוכר... מתוך קדחתנות ורטט של צנה הוא מחפש את קופסת-הגפרורים ואת השעון. חמשה גפרורים נשברים בין אצבעותיו, אך סוף-סוף נצת הששי ומאיר את האפלה: אחת-עשרה וחצי.

הגפרור כבה. העששית ריקה ואי-אפשר להעלות בה אש. השנה סרה מעליו לגמרי. בקצרות הוא מחכה לבוא השעה המיועדת. דמותה של היפהפיה מופיעה גם היא, אלא שהפעם מבדילה מחיצה דקה של ערפל בינו ובינה. היא עצובה וזועפת. הוא מבקש לשדלה בבת-צחוק מעודדת ולפיסה בדברים. אבל עיניה קמות, פניה מאבנים ודוממים ואי-אפשר להכיר בה. הרואה היא את בת-צחוקו ומבינה את דבריו, אם לא יגון רב ממלא את לבו של הדוקטור בראותו אותה והנה איננה עוד אתו כתמול שלשום. אולם רוחו שב ומתעודד בזכרו, כי עוד מעט, עוד מעט והכל ישתנה. מבלי דעת על-מה ולמה, נמלא לבו פתאם רחמים וחנינה אל היצור הנפלא הזה. הוי, מה רב יהיה אשרו בעוד חצי שעה, בעוד פחות מחצי

שעה, כאשר ישים את כפה הקטנה והנחמדה לתוך כפו וילטטנה, ינחמנה, ידבר על לבה וינשק את שולי שמלתה!

כדור-ברזל גדולים וריקים נופלים צלצולי האורלוגין ממרום המגדל למטה, שולחים הדים אטומים בחלל הלילה הדומם, מתיקים את לב הדוקטור מחנהו ומטלטלים אותו אל קצות אצבעות רגליו. שלא לנפול מרוב התרגשות, אוחז הוא בשתי ידיו בכנף השלחן ואת כל כחות גופו ונפשו הוא אזור בקראו:

— אשמדאי הגדול! מפיסתופל האדיר! אני, הדוקטור שמואל ברזל-עשת, קורא לך לבוא ולעמוד לפני, כי רוצה אני למכור לך את נשמתי. בואה, אני מחכה לך!

דממה. אפלה. שניו נוקשות זו לזו. עיניו מחפשות באפלה את המקום על הקרקע, שמתחתו עתיד להרעים הרעם בהתגלות השד. רגעים-יובלות עוברים. דממה. אין כלום.

ויפתח הדוקטור שנית את פיו ויקרא לשטן. ובשלישית צוה עליו במפגיע למהר ולבוא. השבעות ולחשים שונים, שמצא בספרים העתיקים שקרא, חזרו ונעזרו בזכרונו והוא לוחשם אחד אחד, זה אחר זה... ואיש אין. דממה. אפלה. נחרת ישנים מגיעה מאחורי הקיר...

וצל היפהפיה עומד מרחוק, מחיצת הערפל מפרידה בינו ובינה, עיניה מביטות אליו בתוכחה גלויה ועל שפתיה צץ חיוך של לעג ובוז... זו הפעם הראשונה, שהנאנה בנה לו. הוא אומלל ונבוך: את בווה, את לעגה אינו יכול לשאתו זהו למעלה מכחותיו.

ממרום המגדל השלך שוב כדור-ברזל ריק והודיע לעולם, כי כבר עברה שעה תמימה אחר הצות. זעיר פה זעיר שם בחצרות השכונה נעזרו תרנגולים משנתם וקראו...

ויבו הדוקטור, כי השטן לא יבוא גם הלילה, כי ממאז הוא לבוא.

פרק חמישי.

וַיְהִי כִּאֲשֶׁר מֵאֵן הָהָר לָבֹא אֶל מַחְמַד.

ויהי כאשר מאן ההר לבוא אל מחמד, הלך מחמד אל ההר. וכאשר מאן השטן לבוא אל הדוקטור ש. ברזל-עשת, הלך הדוקטור הנכבד לבקש את השטן.

אין לתאר את גול יסוריו בלילה ההוא אחרי ראותו, כי אין השטן בא, ואחרי הפגש מבטו עם עיני הנאווה המלאות בוז ולעג. לו פצתה האדמה את פיה לבלעו חיים, היה חושב לו את הדבר לחסד רב, לאשר. כי במה נחשבו החיים בעיניו אחרי ראותו, כי האשה שאהב לא תהיה לו עד-עולם, והמעט לו כל זאת — הנה היא, משאת-נפשו היחידה, בנה לו עוד, לאומלל,

ולועגת לו. אולם האדמה לא נצתה את פיה. הבקר האיר ויום חדש בא לעולם.

אך מה לו לדוקטור וליום החדש? השלהבת בלבו לא שככה. לשוב אל חייו הקודמים, אל עבודתו ואל ספריו, אי-אפשר לו. מעל משקוף הדלת נשקף אליו נרתיק-המזוזה הריק ומזכיר, כי כל עכובים לא היו, וכי הוא מאן לבוא.

הדבר חרה לדוקטור. בעיניו נצתים שביבים חדשים, של קשיות-ערף ותאות-הנצות. הוא רוקע ברגליו ונושך את שפתיו:

— אם ממאן הוא לבוא אלי, אלך אני אליו! ואם על קרקע השאול הוא, גם שם אמצאנו, ואם בקצה העולם הוא, גם שמה אניע אליו.

והוא מרגיש, כי כחות חדשים נולדים בנפשו. דומה הוא לסוס-מלחמה עיף ופצוע בהריחו קרבות. צל האשה מראה לו שוב פנים שוחקות, ורוח הנכאה מתעודדת שוב. אמנם קשה למצא את הדרך, אך הוא שוכח את כל המעצורים והמכשולים. היא שבה והאירה לו את פניה — מה לו עוד? מהו הדבר, שיוכל לעכב בעדו עכשיו וימנענו מהוציא זממו אל הפעל?

בזריזות בלתי-שכיחה אצלו הוא לובש את אדרתו, חובש את מגבעתו לראשו ויוצא מביתו. צל האשה מלווה אותו על דרכו והוא נחפז ועובר מרחוב לרחוב, מסמטה לסמטה, מבלי דעת, אנה ילך ואיוו הדרך יבחר בה.

אחרי שעות אחדות של נדודים עומד הוא על הגשר הנטוי מעל לַיִלִיה. על-פני חֶלְקֶת מימי האביב, שנשתחררו לפני שבועים מעל הקרח, נשאות סירות קטנות של מטיילים ושל דִיגִים. בחוף עומדת ספינת-קיסטור ריקה ופועל צעיר תלוי בחבל מתחת למקורה ומושח איתה בששר לבן. בין גיעת-מכחול אחת לשנית משוחח הַצֶּבֶע ומתלוצץ עם כובסת צעירת, המשפשת לבנים בקרוב-מקום. הכובסת עומדת במים עד לברכיה ושולי שמלתה מופשלים וקשורים אל מתניה. רגליה כחולות מצנת המים ופניה אדומים מעיפות. היא צוחקת בקול להלצות הפועל ולחכמותיו וזורקת עליו מלא-חפניה מים מתוך עגבנות שובבה. הוא מאים עליה באגרופו ובמכחולו הספוג ששר ושמן... על-גבי הגשר נמשכת שורה של קרוגות-אכרים. מרחוק, מאחורי פרברי העיר משהירים שדות ריקים ודשנים ויערות-ארן מכחילים. בין ענפי האילנות המעורטלים שעל חוף הנהר מנתרים אנקורים ומצפצפים. העולם כלו רוחץ באור החמה הגדולה והצוהלת. ילדים וילדות, תלמידי האסכולות, עוברים, מפטפטים וצוחקים. ודמות האשה, הנצבת לימינו על-יד מעקה-הברזל, מחיכת אליו בחן, קורצת לו בעיניה ולוחשת על אונו: — בקשני-נא, מצאני... אני מחכה לך... אני מחכה... יפה אני וצעירה. ורעננה...

וקלה בלחשה — כמנגינת-פלאים רחוקה וערבה, מושכת את הלב ומשכיחה את כל אשר מסביב. שלהבת הגעגועים והתאוה מתלקחת בנפשו ביתר עלו ועיניו תועות מסביב ומבקשות — את הדרך אל השטן הן מבקשות! —

ואינן מוצאות. אולם שוב אין רגליו יכולות לעמוד במנוחה והן נעקרות ממקומן ונושאות אותו הלאה הלאה, אל מעבר לגשר, דרך רחוב הפרבר הארוך, אל מחוץ לעיר. לפניו מגרשים ריקים ואדמת-גנות שחורה ורטובה, שדה שומם, שנשתמרו עליו ספיחי-אשתקד, וחורשת לבנות דקי-גזע, הנעים ונדים עם הרוח. ושוב שדות ואדמת-בץ ושלוליות של מים, גבעה וערר אשוחים עליה, ועמק ובתוכו שכבת-שלג מכסה אבק דק ושחור. אל הגעלים דבק משא כבד של טיט והן כבדות... והרוח מסיר את המגבעת מעל ראשו, מגלגלה על-פני האדמה הרטובה, והוא רודף אחריה, כשהוא מחזיק את משקפיו בידו שלא יאבדו. - כפר. כלבים זועפים מאחורי כל גדר, חזירים נוחרים מתוך הצבה, באר מים. סיח פרוע רץ להנאתו ומתיו רפס על סביבו; פרה הרה מתנהלת בעצלתיים וגזעה. אכר, שוט ארוך בידו ומגפים גבוהים לרגליו, מסיר את כובעו השעיר מעל ראשו ומשתחוה. שתי נערות מסתכלות בדוקטור ובמגבעתו המלוכלכה, צוחקות בקול רם ומכסות על פיהן הצוחק במטפחות-הצבעונים שעל ראשן. באר שנית, עמוד-אבן, ושוב דרך רחבה וריקה. החמה עומדת בשפולי הרקיע. חוטי הטלפון הומים ומוזממים עם הרוח. בית בודד בשדה. יער של ארנים גבוהים ודוממים. על הקרקע שטיח של מחטי השלכת, שנצטברו כאן במשך שנים רבות. זעיר פה זעיר שם גומות מלאות שלג. הגזעים האדומים והצהבים נוצצים לאור החמה השוקעת. מעל הצמרות צורחים עורבים. על-גבי הקרקע זוחלים צלליהם הארפים והדקים של האילנות, הצמרות מלמעלה משחירות. דממה. נגוהות השקיעה כבות, השמים הולכים וכהים. השמים משחירים. כוכב נצת. הדוקטור עובר מגזע לגזע, מגשש באפלה וממשיך את דרכו הלאה, הלאה...

בשמים מתרבים הכוכבים, אך הוא אינו מרגיש בכך. כפות הארנים מכסות אותם ממנו. מסביב דממה ולילה, דממה, אשר כמוה לא ידע עד עתה. זו לו הפעם הראשונה, שהוא מהלך בלילה יחידי ביער. נדמה, כי הגזעים נגשים זה אל זה ואומרים לחסום את הדרך בפניו. כטורי עמודים גבוהים הם נצבים מסביב ומחרישים והוא מתחמק מביניהם, מגשש בידיו ופוסע לאט לאט ובקושי רב קדימה.

ריח השרף והטחב מדגדגים את נחירי אפו, זיוי העצים וענפיהם שורטים את עור ידיו ופניו. היער הארוך נמשך עד-איך-סוף והלילה הולך ומחשיך. אולם הדוקטור אינו שם לב לאפלה ואינו חש את שריטות העצים ואת ריח השרף החריף - נכון הוא ללכת ככה כל הלילה, שלשה לילות, שנה תמימה, כל ימי חייו... לשוב העירה אין עולה על דעתו כלל. אינו יודע, אנה נושאות אותו רגליו העיפות והכבדות - וכמעט ששכח כבר את מטרת לכתו, את השטן שהוא מבקש ואת דבר הנשמה שהוא אומר למכרה.

לילה. אפלה ודממה. גזעים, גזעים, גזעים. הדוקטור התרגל אל כל זה וישכח, כי יש מטה בעולם ושמיכה חמה עליה. פתאם נצת שביב-אור

מרחוק. עיניו נמשכות אל נקודת-האש ורגליו מרחיבות מאליהן את צעדן. הנקודה הולכת וגדלה, הולכת וקרבה. האור חודר אל לבו, מעוררו ומזכירו, כי את השטן הוא מבקש. הנה! הנה! עתה ודאי שימצאהו. הוא אינו הולך עוד, אלא רץ. נקודת-האש הולכת וקרבה והרי הוא מבחין מרחוק מעין בנין. כותל, כותל חלון, ובחלון אור. הקיר שחור, האפלה מסביב רבה ואין לדעת, אם בית גדול לפניו או סכת-נצרים קטנה. האור שבחלון אדמדמ-כהה. לא אור נר הוא. גם לא אור עששית או פנס. אין זאת כ-יאם אֶח מבערת שם מבפנים. נקודת-האור דועכת ומתלקחת, דועכת ומתלקחת ודומה ללשון-אש עולה ויורדת. עוד רגע, עוד רגע. הנה הוא עומך לפני הבנין המואר מבפנים. לא בית הוא ולא אהל, אלא חורבה ישנה, שלד של בית-חומה שרוף מכסה עשן. אין גג, הכתלים מלאים פרצים, בחלון אין זגוגית ובפתח אין דלת. מבפנים מגיע שאון. רגלים רוקדות, שריקות, צחוק פרוץ ולחישת גחלים בוערות.

הדוקטור לא השתומם ולא התפלא. הוא עמד והקשיב ולשמחתו לא היה קץ. הוא הבין מיד, כי לא בני-אדם פשוטים הם המחוללים בחורבה. אין זאת כ-יאם שדים ורוחות נודמנו כאן, או מכשפות זקנות ערכו להן משחה. הללו יורו לו את הדרך הנכונה! רגע אחד התגנב ספק אל נפשו, שמא אין אלה אלא גולגמים, שודדי-יער רגילים? למחשבה הזאת החזירו פניו והלבינו ורעד עבר בבשרו. חרש-חרש התגנב וקרב אל החלון הגבוה, עמד על בהונות רגליו והציץ לתוכו.

צעקת גיל ותמהון התפרצה מלב הדוקטור בראותו את היצורים המשונים והזרים, הממלאים את הלל החורבה מבפנים. אמנם רבות קרא בימיו על-אודותם בספרים שונים, אך מעולם לא הרָאם לו גם דמיונו כמו שהם. לפעמים היה אפילו מפקפק, כשאר הדוקטורים לפילוסופיה בני-גילו, בדבר מציאותם בכלל וסבור היה, כי כל דברי הספרים המדברים על-אודותם אינם אלא דברי אגדה ויצירות דמיונם של הסופרים. והנה –

על הקרקע דולקת מדורה גדולה. לשונות-אש שחורות ואדומות מתפתלות כנחשים ומגיעות עד התקרה הרעועה והמכסה עשן. מסביב יושבות, כמנהג בני-המזרח, ברגלים מקפלות תחתן, בריות משונות, דומות לבני-אדם, עירומות עם קרנים לראשן, קוצות שער שחור ופרוע על כתפיהן, עינים אדומות וידיים ארכות ושעירות. מקצתן מחללות בחלילים ומקצתן שתי אצבעות ימינן ושתי אצבעות שמאלן בפיהן והן שורקות ומצפצפות עד כי תחרשנה האזנים משמוע. מסביב למקהלת המנגנים המשונה גשאים בסופה וסערה מחנות של מחוללים ומרקדים. המחול מהיר הוא ביותר ואי-אפשר לו לעמוד על מראהם: לנגד עיניו ססות ועוברות ביעף גויות עירומות של גברים ונשים, שערות פרועות, רגלים שעירות ועקומות ופרסות בקצותיהן, עינים אדומות וירקות ופרצופים אדומים לוהטים ומזיעים. באפו עולה ריח יין וגפרית. פרסות הרגלים רוקעות בכח, השריקות, קולות החלילים והצחוק הפרוע מתבוללים יחד וקירות החורבה רועדים.

מפני שאון הרב והתלהבותם הרבה לא שמו השדים לב לקריאתו.
באין מפריע מהר מן החלון אל הפתח, נכנס בלי־סחד לפנים, הסיר את
מגבעתו מעל ראשו והשתחוה:

— ערבא טבא, רבותי!

אבל איש לא הרגיש בו בכניסתו. המנגינה הפרועה והמחולות לא
נפסקו. הדוקטור צעד עוד צעדים אחדים, נגש אל המדורה, השתחוה שנית
והגביה את קולו.

— ערבא טבא, רבותי!

הפעם ראתה החבריא את האורח. כלם הקיפוהו והסתכלו בו בסקרנות
רבה. המחולות נפסקו, גם המנגינה חדלה. מראה הדוקטור העלוב, באדרתו
המכסה רפש וטיט, נעליו הרטבות, משקפיו הגדולים והמגבעת המלוכלכת
שבידו, היה בלי־כל־ספק יוצא מגדר הרגיל, כי למראהו הביטו השדות
העירומות והחצופות אשה בעיני חברתה, זוררו במקלה שלש פעמים וצחקו
צחוק גדול. לא כן הגברים. הללו התייחסו לבואו בכובד־הראש הראוי,
שלחו מבט־יתוכחה לצד העלמות, שעברו על חקי הנמוס, והשתחוו לעומתו,
אף כי בלי שמחה יתרה. האחד החזיר לו אפילו על ברכתו:

— שלום בואך, אדוני!

אחר־כך הקיפו אותו בשאלות. ראשון פתח את פיו השד המנמס,
שהשיב לו על ברכתו שלום. כיאות לשד בעל־תרבות, השתחוה בחן
ושאל:

— סליחה, עם מי יש לי הכבוד?...

השאר המטירו עליו את שאלותיהם בלי כל נמוס ובלי סדר,

כלם יחד:

— איזו הדרך בא הנה?

— מה לו כאן?

— למה בגדיו נרפשים?

— מה לו כאן?

— מה ראה על ככה להפריע את גשף־חשקם?

מתחלה בקש הדוקטור להשיב על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון,
אך מטר השאלות נתף עליו מכל העברים, בלי כל סדר ובלי הפסק, ואי־
אפשר היה לו לפתוח פה. בראותו, כי אין קץ לדבר וכי השדות נכונות
כבר לשוב אל צחוקן הגס והמעליב, הרים את ידו הימנית לאות, כי יש
את נפשו לדבר. הקהל הבין ונשתתק. הוא השתחוה עוד פעם לעומתם
ויאמר:

— יש לי הכבוד להתנדע אליכם: דוקטור לפילוסופיה שמואל ברול־

עשת. איזו הדרך באתי הנה, אינו יודע. עברתי דרך שדות, יערות, כפרים,
בלי כל מורה־דרך, לבדי. כל היום וכל הלילה הלכתי. מבקש אני את
מלככם, את האדון אשמדאי, כי דבר נחוץ ונכבד לי אליו. שמח אני מאד,
כי הביאני המקרה אל חברתכם הנעימה, ואני מקוה, כי לא תשיבו את

פני, תעשו אתי את החסד הקטן הזה ותראוני את הדרך אל מקום מושבו הנכבד.

לשמע הדברים האלה – שמו של אשמדאי גרם, שיתחס הקהל בכבוד אל האיש הדובר – הראו לו כלם פנים שוחקות, נגשו אליו זה אחר זה ולחצו את ידו. גם הנשים הכבודות זפוהו בכבוד הרב ללחוץ את ידיהן ובבת-צחוק עגבנית, כמנהג הנשים העדינות. פני הדוקטור, אמנם, הסמיקו קצת למראה הנשים העירומות, הנגשות אליו בלי כל בושה וכלמה, מביטות ישר לתוך עיניו ומושיטות לו את ידיהן. אחדות מהן היו צעירות מאד ופניהן פני ילדות, אך חוצפתן לא היתה קטנה מזו של חברותיהן הזקנות והמכוערות. אחרי לחצו את ידי כל הקהל הרב פנה אליו אחד מהם ואמר:

– אם על הדוקטור הנכבד טוב, נשלח אתו את אחד הנצרים להוליכו אל ארמון המלך.

שמחתו לא ידעה כל גבול בשמעו את הדברים האלה, אך הוא ידע להבליג עליה, השתחוה ואמר:

– חן-חן, אדוני! את חסדכם זה לא אשכח לכם עד-עולם.

שד עול-ימים, קצר-קומה וצנום, שפניו כפני נער בן שתים-עשרה, נגש אליו ואחז בכנף אדרתו.

– בואה אחרי, אני אנהגך.

הדוקטור נפרד לשלום מאת החבריא, לחץ את ידיהם של הגברים, נשק את קצות אצבעותיהן של הנשים, והלך אחרי מנהלו. בטרם יצא מן החורבה שמע מאחוריו את השדות מזוררות שוב במקלה כבשעת בואו וצוחקות את צחוקן הפרוע והגס. הדבר חרה לו ובנפשו התחרט על אשר נשק את ידיהן בלכתו.

– הבה לי ידך! – השד הקטן אחז בידו כאחוז נער-מנהל בידו של סומא. מן הצד, על-יד החורבה, היתה מוטלת אבן גדולה וכבדה, שהדוקטור לא הרגיש בה בבואו. השד הצעיר נגש אליה והעתיקה ממקומה בקלות כזו, כאלו הרים נוצה קלה. מתחת למכסה האבן היתה מערה אפלה ועמוקה. הם ירדו בסלם-אבן והגיעו לשורה ארפה של מסדרונות אפלים וצרים. רגלי המנהל היו יחפות, אולם נעלי הדוקטור הכבדות הולידו בתוך הדממה שמסביב הד אטום ומשונה. ומזמן לזמן היו עוברים, לתמהוננו הרב של הדוקטור, דרך סדקים צרים וחורי-עכברים ממש. המנהל החריש כל העת. סקרנותו של האורח גדלה והלכה מרגע לרגע ובסוף הפריע את הדממה:

– אמור נא לי, יקירי, בטובך, הרחוקה היא הדרך מכאן ועד

התפתח

– למה לך התפתח? – שאל המנהל בתמיהה.

– וכי המלך אשמדאי לא בתשת הוא גרז-השתומם הדוקטור.

המנהל צחק:

— בתפת מענים את החוטאים והפושעים.
 הדוקטור נכלם ונשתתק, אך כעבור רגעים-מספר חזר ושאל:
 — והאשמדאי היכן הוא גר?
 — לפני שבועים עבר לגור אל ארמון-הקיץ החדש.
 בן-לוינו של השד השתומם שוב. לשטן יש ארמנות-קיץ-זחרף ואין
 הוא גר בתפת, כאשר היה סבור. השד הוסיף:
 — השתא הקדים לעבור אל מעון-הקיץ, כי האביב גם הוא הקדים
 לבוא בשנה זו.

אמנם האביב הקדים לבוא, אך עד עתה לא שם הדוקטור את
 ידו לכך.

— גם לילית המלכה כבר עברה אל ארמון-הקיץ אשר לה — הוסיף
 המנהל לספר — וזה שבועים שאנו מתאספים לילה לילה בחורבה זו שביער.
 — וכי בחרף אינכם מתאספים כאן?
 — בחרף? — המנהל צחק לסכלות הדוקטור — הרי בחרף אין הנערות
 מחוללות.

— מדוע?

השד עול-הימים עמד מלכת, הציץ בפני האיש המשונה הזה, שאינו
 יודע ואינו מבין דבר, משך בכתפיו והסביר:
 — הרי בחרף הן מניקות את ילדיהן!

הדוקטור, אמנם, לא הבין גם עתה כלום. מה ענין יניקה אצל
 מחוללות? איזה ילדים? ומפני-מה הן מניקות אותן בחרף דוקא? אולם לשאל
 לא העז עוד. גם בלא-הכי נדמה לו, כי הקטן בז לו בלבו.

הדרך היתה ארפה. מסדרונות, סלמים, סדקים, דלתות שונות, ירידות
 ועליות, אגמי-מים, גבעות ועמקים, מערות ומחלות, ושוב מסדרונות עד-אין-
 קץ. השד היה קל ברגליו ועיניו היטיבו לראות בחשכה. הדוקטור, אף-על-
 פי שהיה עיף מאד, מוכרח היה לרוץ, כדי שלא להשאר מאחור. הוא,
 אמנם, לא ידע כל פחד, אך המחשבה, כי אם יפגר ללכת, ישאר יחידי
 בתוך התהום האפלה הזאת, שאינו יודע את מוצאה ומבואיה, היתה מקפיאה
 את דמו בעורקיו. נשימתו נעשתה, מרוב עיפות, מהירה ומקטעת ורגליו
 נתאבנו.

— רואה אתה את האור? — שאל המנהל — שם הוא ארמונו של השטן.
 הדוקטור לא ראה כלום, אך הוא בוש להודות בדבר והחריש. אמנם,
 כעבור שעה התחילו גם עיניו מבחינות רצועה חזרת של אור. כעבור עוד
 שעה נראה לעיניו מרחוק ארמון נהדר של שיש לבן. החלונות היו מוארים.
 הוא שמשף את עיניו וחזר ושמשפן, כי לא האמין למראה: נדמה לו, כי
 אור אלקטרי הוא.

המנהל הורה לו באצבעו על שער של נחשת-קלל.

— על משקף הדלת תמצא פעמון. השוער יפתח לך ויכניסך אל המלך.
 יאני אשוב. היה שלום!

– רב תודות! להתראות! – הוא לחץ את ידו של השד וכונן את צעדיו אל השער. מבוא נהדר כמוהו לא ראה בכל ימי חייו. על המשקוף מצא כפתור של פעמון. אך נגע בו והדלת נפתחה ועל הסף עמד לפניו שד גבה-קומה, דומה לאלה שבחורבה, אלא גבוה מהם בקומתו. אל מתניו קשורה חרב, הנתונה בנדן של כסף, מאחורי כתפיו תלויה אדרת של אטון עם רקמת זהב וכסף, ועל ראשו כובע של נחשת. האדרת לא כסתה את גופו הערום. כִּי־אם הוסיפה לו לִוית־חן והדר.

– מה לך? – שאל בשוין־נפש וגסות של משרת. למראה פני הדוקטור לא התפלא, כפי הנראה, כל־עיקר.

– את פני המלך אשמדאי אני מבקש לראות.

– את פני המלך יש לראות רק פעמים בשבוע: בשני ובחמישי בשבת. הדוקטור לא ידע, איזה יום הוא היום, אבל מדברי השוער הבין, כי לא שני ולא חמישי הוא. אף־על־פי־כן לא חפץ לנתר וללכת מכאן כלעומת שבא ועמד בתקף על דעתו.

– הדבר נחוץ מאד!

עיני השד הנהדר בדקו את האורח מראשו ועד כפות רגליו וחפץ לסגור לפניו את הדלת, אך זה אחז בכף־המנעול וקרא בקול:

– לא אסור מכאן עד אם ראיתי את פני המלך. הדבר נחוץ

עד למאד!

השד, כפי הנראה, לא היה רגיל בכמו־אלה. הוא סקר עוד פעם את

האורח המשונה ושאל:

– ומהו הדבר, אדוני?

אבל הדוקטור מאן לגלות לו את מטרת בואו.

– סוד הוא. מלבד המלך איני יכול לגלותו לאיש.

המלה סוד השפיעה על השד והאיש העומד לפניו נתעלה בעיניו.

הוא פתח את הדלת, הכניסו לפניו הפרוודור הנהדר והומינו לשבת על ספה מרפדת משי, שעמדה בזוית.

– אלך ואשאל את פי המזכיר הראשי.

קשה להגיד, כמה שעות ישב הדוקטור על הספה הרכה שבתוך

הפרוודור המקטט. רגליו היגעות והמאבנות החליפו כח ועיניו, שָׁהוּ מאפלת

הדרך הארֶפֶה, התרגלו אל האור הרב והבהיר. מה טוב וחם היה כאן!

הוא ישב וחשב על תמימותם ומעוט ידיעותיהם של בני־האדם, הסבורים, כי

השטן נמצא בשאל. הוא הסתכל בנברשות־הכסף התלויות ויורדות מן הספון,

ברהיטים הנאים, המסדרים בטוב־טעם, בוילונות־המשי הרכים, המכסים את

הדלתות ואת החלונות, וצחק בנפשו. מלבדו לא היה איש בחדר ואפשר

היה לו להתענג על מראה־עיניו בלי מפריע. הוא לא האמין בעצמו, כי

אמנם בהקיץ ולא בחלום הוא רואה את כל זה וכי בבית השטן הוא

נמצא. הוא הביט אל הדלת, שבה יצא שומר־הסף, וחכה בכליין־עיניו

לשובו.

אך סוף-סוף היתה לו הישיבה לזרא. הוא קם והתחיל מהלך הנה והנה בחדר, אבל בראותו את עקבות-הרפש, שנעליו מניחות על-גבי המרבדים היקרים הנקיים-חזר וישב על מקומו. הוא התחיל להתרגן. כמה אין כל זה דומה למה שתאר לו דמיונו! הוא היה סבור, כי בהודע לשטן דבר בואו אליו, ימהר לקראתו בזרועות פתוחות, ישמח עליו שמחה רבה וימלא כרגע את כל משאלותיו. והנה במקום זרועות פתוחות – הוא יושב בפרוודור, לבדו, ומחכה עד בוש. כאלו לא את נשמתו בא למכור לו, כי אם נער מחנות-המגבעות הוא, שלוח אל לילית אשתו. הוא חשב את הדבר לפגיעה בכבודו וישב סר וזעף.

פחאם, ברגע שהיה סבור, כי כבר נשכח לגמרי מלב השד, נפתחה הדלת בלי שאון והשד נגש והשתחוה:

– הנה האדון המזכיר הראשי!

לפניו עמד שד שני, גבוה מן הראשון בקומתו וגדול ממנו בשנים. למזכיר הראשי היתה כרס רחבה, זוג עינים פקחיות וקרות, פנים מגלחים למשעי ואדרת של קטיפה שחורה, בלי כל קשטים, תלויה מאחורי כתפיו. הליכתו היתה אטית וגאה. תנועותיו היו של ג'נטלמן, אך רגליו היו שעירות וגופו ערום. הדוקטור קם לקראתו.

– במה אוכל לשרת? – שאל המזכיר הראשי.

– את האדון אשמדאי אני מבקש לראות.

– האדון אשמדאי אינו נוהג לקבל אורחים בשעה מאוחרת כזו. ידבר

נא את דבריו באזני ואני אמסרם לאשמדאי.

– סליחה! – עמד האיש על דעתו – איני יכול למלא אחר דבריך.

דבר-סוד לי אליו ואיני יכול לגלותו לאיש זולתו. והדבר נחוץ מאד!

כאן הוציא כרטיס-בקור מכיסו וישם אותו ביד המזכיר.

– בבקשה למסור לו את כרטיסי ואת בקשתי להקדיש לי רגעים

אחדים, כי הדבר נחוץ מאד!

– אנסה... – השד המגמס הביט בכרטיס שבידו ובאיש העומד לפניו,

החנה קידה קלה ויצא.

הדוקטור חכה שוב זמן רב. הפעם לא היה לבבו בחדר, כי השוער

עמד גם הוא כאן, ובכל-זאת ארך לו הזמן מאד. השד השתעשע זמן-מה

בנדון-חרבו, אחר-כך הוציא אספקלריה קטנה מפיס אדרתו, הסתכל בה,

סלסל את שפמו וטפל שעה שלמה ביבלת קטנה, שצצה לו על חטמו. אחר-

כך עמד בלי-נוע על-ידי החלון, תוסף באצבעותיו על-פני הזוגית ופהק

בלי-הפוגות מרוב שעמום. אל האורח לא שם לב.

הדוקטור נטה להרדם והנה הורפ וילון-המשי ובפתח עמד המזכיר

הראשי.

– האדון אשמדאי אומר, כי אין לו הכבוד לדעת את האדון הדוקטור...

אך אם הדבר נחוץ באמת כל-כך...

– הדבר נחוץ מאד מאדו – נכנס הדוקטור לתוך דברי השד.

זה הזמינו ללכת אחרינו.

עיני הדוקטור כמעט שהכו בסנורים בהפתח לפניו דלת הטרקלין המפואר, שבתוכו ישב השטן על כסא-מלכותו. תפארת כזאת לא ראה מעולם. ואשמדאי... הוא לא האמין למראה עיניו. האם צעיר זה (הדוקטור שכת, כי השטן אינו מזדקן לעולם) צעיר זה עם פניו היגעים והיפים, עם עיניו הגדולות והטובות ועם בת-צחוקו הנעימה, הוא הוא השטן? והרי אין בו כלום מן השטניות המפורסמה! האם החריץ הדק הזה, חריץ-הספקות הקטן, שמסביב לשפתיו, האם בו חבוי רוח-המשחית שלו? אולם לחשוב הרבה בדבר לא הספיקה לו השעה. מרוב מבוכתו שכח גם להשתתות. השטן הציץ בו כלא-תריד ממרום שבתו ושאל חרש:

— מה הביאך היום?

הדוקטור נזדרז להשיב:

— אדוני השטן, בטרם הרהבתי לדרוך על סף היכלך קראתיך פעמים

אחדות לבוא אלי...

השטן חייך.

— אך בראותי, כי אינך בא...

השטן הפסיקו:

— אין דרכי ללכת אל בני-האדם. מי שיש לו דבר אלי, מטריח את

עצמו לבוא הגה. בימים ושעות קבועים לכך אני מקבל את כל הבא לדרשני.

— ופויסט? — הדוקטור בקש להוכיח לשטן, כי אין עליו להתגאות

ביותר. — הלא את פויסט היית מבקר בביתו, ואם אין זכרוני כטעה אותי,

היית משרת אותו שנים רבות...

הדוקטור תמה בעצמו לרוב חוצפתו, אך השטן לא כעס, אלא הפסיקו,

בטוב לבו, בהערה קצרה בלבד:

— העתים משתנות!

האיש לא ידע, כי עתה נתעלה השטן לגדולה וכי לא מן הנמוס הוא

להזכיר לו את ימי עניו ומרודו.

— אמנם כן — המשך את דבריו — בראותי, כי אינך בא...

השטן הפסיקו שוב:

— בקצור, מה אתה מבקש?

— אני מבקש למכור לך את נשמתו — פניו הלבינו כסיד בצאת הדברים

האלה מפיו. השטן חייך:

— נשמות פרושים איני קונה!

הדוקטור נעלב.

— סליחה, אדוני השטן, לא פרוש אנכי, כי אם דוקטור לפילוסופיה...

באוניברסיטה אשר בליפסיה, בארץ אשכנז...

השטן החזיק את כרטיס-הבקור בידו.

— אמנם כן, טעיתי, אולם גם נשמות דוקטורים איני קונה.

הדוקטור נתמלא חמה:

– ונשמת הדוקטור פויסט:

השטן גם-הוא לא משל עוד ברוחו והגביה קצת את קולו.
– פויסט, ושוב פויסט... לאו כל דוקטור הוא פויסט! לנשמתו של
התיאולוג הזה היה ערך רב וכדאי היה לטפל בה, אולם מה ערך יש, במטותא
ממך, לנשמות הדוקטורים לפילוסופיה, הצצים בימינו ככמהין וכפטירות? לאו
כל דוקטור זוכה בימינו לגיהנום.

– מלבד זה שאני דוקטור, עומד אנכי עתה בכתיבת ספר חשוב. אני
אומר לחולל מהפכה בעולם המדע... גם סופר אנכי. איני שיך לאותם
הדוקטורים העלובים המסתפקים בכתיבת הדיסרטציה שלהם בלבדו את הצי
הספר כבר כתבתי...-גמגם הדוקטור נבוך ונכלם.

– מה שם הספר?

– אקלימה של פומבדיתא והשפעתו על יצירת העם העברי בתקופת
בבל והתקופות שלאחריה, מחקר מיתודולוגי בדבריי-הימים על-פי המקורות
העתיקים ושיטות-המדע החדשות! – השיב האיש בגאון וזקף קצת את
קומתו.

השטן החריש. הדוקטור השתעל.

השטן כאלו שכח אותו. באין ברה פנה אליו הדוקטור שוב:

– אדוני השטן...

זה כאלו השתומם למראה האיש קצרה-הקומה ובעל המשקפים,
העומד לפניו.

– עודך כאן, אדוני הדוקטור? לא, לצערי אין לנשמתך מקום
בגיהנום שלי.

ואל אחד השדים, העומדים בפתח האולם (רק ברגע זה הרגיש האיש
בקהל השדים הממלא את החדר, פנה:
– לזהנא את האדון הדוקטור!

פרק ששי.

מלאך החלומות גם-הוא בא לענותו.

שלשה ימים לא היה הדוקטור ש. ברזל-עשת בביתו.
ויהי בערב היום השלישי, כאשר דרכה רגלו על סף חדרו וראה
את ארבעת הכתלים, שביניהם עברו עליו רוב חדשי השנה האחרונה,
ניוקל לו לרגע. הוא הסיד את מגבעתו, פשט את אדרתו הרטובה והמכסה
רפס, הוציא את רגליו מתוך הנעלים הכבדות והמכסות טיט, עלה על
מטתו וכרגע נרדם.

חצי הלילה הראשון עבר עליו בשנה של מנוחה. המטה, אשר לא
ידעה זה שלשה לילות, נראתה לו רכה וחמימה ביותר. טוב ונעים חיה

להיות מוטל ככה אחרי לילות הנדודים והתלאות, לשכב דומם, מבלי לדעת כלום, מבלי להרגיש דבר, מבלי לחוש ומבלי להבין, אך בחצות הלילה סרה ממנו דממת התנומה וחזיונות רעים ומענים לקחו את מקומה. בחלומו והנה הוא מהלך בחוצות העיר, ברחובות ובשוקים, תרמילי-בד על שכמו, ובתרמיל מוטלת נשמתו, אשר הוא אומר למכרה - אך אין קונה. כרוכל על סחורתו הוא מכריו על הנשמה העלובה, קורא בקול ומתחנן:

- למי יש צרך בנשמה יהודים, מי זקוק לנשמה? נשמת דוקטור לפילוסופיה עומדת למכירה!...

החנונים, העומדים בפתחי חנויותיהם, מביטים בו בשוין-נפש, מקהל העוברים והשבים אין איש שם אליו לב ורק מתים-מספר נערים מנערי הרחוב רצים אחריו, לועגים לו ומעפרים אחריו בעפר.

ף-ף-ף עם נשמתך! ך-ך-ך! ך-ך-ך!

והיא עומדת מרחוק, מגבעתה לראשה, שמלותיה מרשרשות, ואינה רואה אותו. אינה רוצה לראותו לועגת היא לו לועגת ובוזה. בבקשו לגשת אליה, תתרחק ממנו ותסור הצדה, אף-על-פי-כן אינה נעלמת מנגד עיניו ואל כל אשר ילך ואל כל אשר יפנה שם היא ולעגה ובוזה לנוכח פניו תמיד.

ככה הוא עובר מרחוב לרחוב, תרמילו על כתפו וחרפת נשמתו העומדת למכירה אתו.

- נשמת דוקטור במקח השוה! ושמה בזול! נשמה בזול!

אך אין קונה.

הוא בא עד קצה העיר. בתי-עץ שחורים ונמוכים, מפסעות רעועות של קרשים, שדה-קברים נוצרי עם צלבי עץ וברזל. שדה ריק ושומם. שמים מעננים, אדמת טיט וחמר ושלוליות-מים קרות ודלוחות. הוא פוסע על-פני קרקע השדה התחות, שוקע עד לקרסוליו בבץ ונושם בכבדות. טפות של זעה מכסות את מצחו. נפשו מלאה כלמה, כאב ויגון. לשדה הריק והשומם אין קץ ואין גבול.

והנה סיח צעיר לפניו. הוא נצב ומחטט ברגליו הקדומות באדמה, מסתכל בעינים גדולות ותמהות בעולמיה וצוהל להנאתו. הדוקטור שמח לקראת הסיח, רץ אליו ומושיט לו את תרמילו.

- סיחי, סיחי, קנה-נא את נשמת!

הסיח מסתכל בו בעיניו הלחות והתמהות, נוגע בקצה אפו הרוטט והחמים ביד התרמיל, מריחו ומוציא מפיו צהלה שובבה, לאמר:

- אין לי צרך בה, אדוני!

ותוך-כדי-יצהלה הוא עוקר את רגליו ממקומן ונשא על-פני הערבה מן הדוקטור והלאה, ממנו והלאה, עד העלמו.

ושוב הוא מכתת את רגליו, גלמוד בין השדה והשמים האפורים, ונשמתו העלובה בתרמילו...

הנה כלב לקראתו. כלב תועה, חסר אדון ומלונה, מנה ופצוע ורעב, עם בטן שקרעה וצלעות בולטות. שערו פרוץ ומדובלל, ממשך וממורט, אזנו האחת כרותה, עיניו עכורות ומלאות מוגלא וזנבו נסרח אחריו כסרת חשודף. בריה עלובה ואומללה, לא תאר לה ולא הדר. אבל הוא שמח גם לקראת הכלב, ממהר אליו ומושיט לו את תרמילו.

— קחנא את נשמת, כלבי, קחנה!

הכלב שמח לקראת התרמיל המושט לו, שם בו את אפו ומחשיף את זוג השנים האחרונות הרעועות שלו. אולם בהגיע אל אפו תחת ריח הלחם המקרה ריח הנשמת המסכנה, הוא מוריד בעצב את ראשו ומנסה לנבות. במקום נביחה מוציא פיו מן יללה משונה והוא הולך לו לדרכו רעב ומלא-איש.

שוב אדמת-הבן הארורה, שדות שוממים ועגומים, כבימי-הסתר האחרונים, שמים זעפים וקודרים ומבטי הלעג והבוז, מבטיה, שאין הוא יודע, מאין הם באים, אלא שמרגיש הוא, כי מקצרים הם את ימיו וקמים פתק לנמשו.

בעמק מלמטה, נראה כמר לפניו. גגיתבן, קילון באר, גדרות-עץ וקולות אווים צנחים. בתעלה, בצד הדרך, המלאה רפש, משכשך חזיר מסמם ונרד מרוב שמן. הוא נוחר להגאתו, מחטט בפיו העגול בכף, עוצם את עיניו הקטנטנות ופוקחן חליפות.

הדוקטור ממהר אל הביב. כורע על ברכיו ומניח את תרמילו על חלקת-הבץ לפני החזיר. ובדמעות ובלב דופק הוא מתחנן:

— קחנא את נשמת, אדוני החזיר...

החזיר העצל שוכב זמךמה באמבטי שלו בלי-נוע, מסתכל בסקרנות בגני תאיש הפשתוזה לעומתו, פוחח את פיו העגול והמתנועע ומושך לתוכו בעצלתיים את קצה התרמיל האחד. אולם בו ברגע הוא חוזר ומקיא מפיו, סר הצדה ונוחר בזעם. זמן רב הוא שרוי עוד בכעס ובתרעומת על אשר הפריעו את מנוחתו ואת תענוגו.

פרק שביעי.

מזל טוב וסמן טובו הכל נגמר בכי-טוב, לולא האגחה שבפוף.

בלילה ההוא חלה הדוקטור במחלת הקדחת. הוא היה מוטל על משכבו ומדבר מתוך החם, מדבר שעות רצופות בהתלהבות וכעס, בתרעומות ותחנונים, אך מכל דבריו אי-אפשר היה להבין כלום. בעלת-המעון ובני ביתה נבהלו מאד ולא נרגעו עד שאמר להם הרופא, כי כל סכנה אינה נשקפת לחולה וכי בעוד ימים אחדים יקום מחליו. אמנם, כעבור עשרה ימים הוקל לו וכעבור שבועים שב לגמרי לאיתנו והרופא התיר לו לרדת ממטתו.

ויקט הדוקטור ויאסוף את כל ספריו וכל כתביו, גם את אלה שהיו מתגללים על הרצפה ותחת הפטה, ויצרם בצקלוננו ויצא לעיד ק. לבית אמו האלמנה, לנות, להחליף כח ולתקן את בריאותו. הרבנית הזקנה התחילה מטפסת שוב את בנה בביצים רעננות וחלב-עזים קמים ומראה החולה הוטב מיום ליום.

עברו שבועות מספר וקצתון העברי היוצא בילנה נדפסת על העמוד הראשון מודעה קצרה זו:

שרה בת חנון שפירא

ש. ברזל-עשת

דוקטור לטילוסופיה

מאנשים

ס"ו סיון, שנת תר"ל...

וילנה

עתה חי הדוקטור ש. ברזל-עשת חי שלווה ושקט עם אשתו הצנועה שרה, שהשכיחה מלבו את זכר האשה הפסתורית הזיא והשיבה לו את פנות נפשו ורחו.

הוא חזר לעבודתו. ימים תמימים הוא יושב אל שלחנו וקולמסו בידו. הגליונות הכתובים מתרבים. דף מצטרף לדף, סרף לפרק - את החלק השני כבר כלה ונגש אל החלק השלישי והאחרון.

בשעות של ביקוש-משות, כטרם העלות אש במנורה, הוא יושב וחולט, כמלפנים, על תהלתו העתידה. הנה הספר נקבע בדפוס, רצף מתעורר בספרות, פולמס של סופרים מתלקת, שמו נשא על כל לשון. מאמרים נכתבים, הרצאות נקראות על-דבר ספרו...

תקות מתוקות ועתיד מזהיר. והוא מצרף אל חלומותיו הטובים את שרה וזגתו וקובע לה מקום נכבד על ידו.

אך יש אשר יעלה על לבו זכר ימי-האביב ההם, ריח הבשמים אשר לשמלת האשה הזיא, מגבעתה השחורה, מדורת-האש בלבו, חלופתו ונדודי השטן שמאן לקנות את נשמתו - ואנחה התפרץ מלבו.

- מה-לך נאנחו - שואלת אשתו בדאגה.

- אין דבר - מרגיע אותה הדוקטור, מקמט את מצחו ומוסיף כחוקר,

שזה עתה גלה אמת חדשה:

- הבל הבלים, הכל הבל!

והוא נושק לה על מצחה ונאנח שנית.

כסלו תרע"ט.

